

Reçu CLT / CIH / ITH

Le 03 AVR. 2018

N° 0203

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱՐԱԳԱՇՈՏՆԻ ՄԱՐԶՊԵՏ

0201 ք. Աշտարակ, Հանրապետության 4, Հեռ. ֆաքս (+374 232) 3 22 51 E-mail marzpetaran@Aragsotsn.region.am
0201 ք. Аштарак, Аштаракская 4, Тел.факс (+374 232) 3 22 51 E-mail marzpetaran@Aragsotsn.region.am
0201 ք. Asharak. Hanrapetutyan 4, Tel Fax (+374 232) 3 22 51 E-mail marzpetaran@Aragsotsn.region.am

0201 ք. Աշտարակ, Հանրապետության 4, Հեռ. ֆաքս (+374 232) 3 22 51 E-mail marzpetaran@Aragsotsn.region.am

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության մասին»
կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեին

ՀՀ Արագածոտնի մարզում միշտ մեծ կարևորություն է տրվել մեր ազգի պատմական, մշակութային արժեքները պահպանելու և սերնդեսերունդ փոխանցելու հարցին: Այդ արժեքների թվում առանցքային տեղ են գրավում հայոց լեզվին և դրա պատկերագրությանը նվիրված հուշակոթողները, որոնք ճարտարապետական մտքի բարձրարվեստ նմուշներ լինելուց բացի, հանդիսանում են նաև մարզի հասարակական կյանքի կարևոր բաղկացուցիչներ, որոնք տարբեր միջոցառումների ժամանակ իրենց շուրջ են համախմբում մեծաթիվ մարդկանց՝ թե՛ Արագածոտնից և թե՛ ՀՀ մյուս մարզերից: Նման հուշահամալիրների վառ օրինակ են Արտաշատի համայնքի տառերի պուրակը և Օշական համայնքում գտնվող հայոց այբուբենի հուշակոթողը: Նույն համայնքում՝ Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց եկեղեցուն կից դպրատանը, գործում են նաև ձեռարվեստի նկարչական խմբեր, որտեղ սաներին տեսական և կիրառական գիտելիքներ են փոխանցվում տառարվեստի և դրա տարբեր դրսևորումների մասին:

Այսպիսով, մեծապես կարևորում ենք, Հայաստանի Հանրապետության հայտը ընդգրկելու << Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները >> ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ներկայացուցչական ցանկում և լիաժողով ենք, որ այն կգրանցվի ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ցանկում:

Հարգանքով՝

Ա.ՍԻՄՈՆՅԱՆ

REPUBLIC OF ARMENIA
ARAGATSOVN MARZPET (GOVERNOR)

0201, Ashtarak, Hanrapetutyan 4, tel./fax: (+374 232) 3 22 51, e-mail:
marzpetaran@aragatsotn.region.am

31 January 2018 No. 01/12.2/350-18

To the Intergovernmental Committee
for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage of UNESCO

The issue on preserving the historical, cultural values of our nation as well as transferring them to future generations has always been of high importance in Aragatsotn marz, RA. Among these values, Armenian language and memorials dedicated to its iconography have key role, because they are not only samples of high art in architecture, but also important components of social life in our marz, which unite many people around them both from Aragatsotn and other RA marzes during different events. Bright examples of such memorial complexes are Armenian Alphabet Monument in Artashavan Community, and Armenian Letters Park in Oshakan Community. In the same community, at the Seminary of Saint Mesrop Mashtots Cathedral, there are handicraft art groups, where the pupils receive theoretical and practical knowledge on the letters art and its dimensions.

Hence, we highlight the importance of the nomination of the Republic of Armenia "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions" presented for inscription in the Representative list of Intangible Cultural Heritage of Humanity of UNESCO. We truly hope that it will be inscribed in the UNESCO list.

Respectfully:

A. Simonyan /signed
OFFICIAL SEAL

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐՄԱՎԻՐԻ
ՄԱՐԶՊԵՏԱՐԱՆ

РЕСПУБЛИКА
АРМЕНИЯ
МАРЗПЕТАРАН
АРМАВИРА

0901 Զ. ԱՐՄԱՎԻՐ
ԱԲՈՎՅԱՆ-71
Հեռ.՝ 0237/2-37-16
Ֆաքս 010/28-06-46

0901. Г. АРМАВИР
УЛ. АБОВЯН - 71
Тел. 0237/ 2 - 37 - 16
Факс. 010/ 28-06-46

<< 30 >> 01 2018թ. թիվ 01/08.2/328-18
Ձեր << >> թ. թիվ

**ՅՈՒՆԵՍԿՕ-Ի «ՈՋ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ»
ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ՄԻՋԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻՆ**

Սույն գրությամբ հայտնում ենք, որ հայոց այբուբենը և տառարվեստը վաղ անցյալում ստեղծված և մեր նախնիներից փոխանցված մշակույթ է և մենք, որպես դրա ժառանգորդ ոչ միայն պահպանում ու տարածում ենք այն մեր մարզի համայնքներում, այլև փոխանցում մատաղ սերնդին:

ՀՀ Արմավիրի մարզի բնակչության զգալի մասը, հատկապես՝ Արմավիր, Էջմիածին, Հացիկ, Մյասնիկյան, Խանջյան, Արշալույս և այլ համայնքներում, բացի այն, որ տիրապետում է գեղեցիկ գրելու հմտությանը՝ գեղագրությանը, նաև ժողովրդական ստեղծագործության տարբեր ձևերի միջոցով կենսունակ է պահում հայկական զարդատառերի մշակույթը:

Նշյալ համայնքներում տարեց կրողները երիտասարդներին շարունակաբար փոխանցում են արհեստագործության մեջ և ձեռարվեստում կիրառվող հայկական զարդատառերի օգտագործման ավանդույթը:

Մասնավորապես մարզի վերը նշված համայնքներում գործում են գորգագործության, գորելենագործության, կարպետագործության, ասեղնագործության, դարբնագործության, խաչքարագործության խմբակներ, որտեղ լայնորեն կիրառվում է հայկական տառարվեստը տարբեր դրսեվորման ձևերով: Մարզի Արշալույս համայնքում գործում է հայտնի քանդակագործ, խաչքարագործ Ռուբեն Նալբանդյանի «Ռուբեն Նալբանդյան խաչքարերի վարպետաց դպրոցը», որտեղ լայնորեն կիրառվում է հայկական զարդատառերի օգտագործման ավանդույթը: Ռուբեն Նալբանդյանի հեղինակած խաչքար-տառերը տեղադրված են Օշականի սբ. Մեսրոպ Մաշտոց եկեղեցու բակում:

Ըստ այդմ՝ մեծապես արժևորելով ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանությունը և փոխանցման ապահովումը մարզում և մասնակցելով «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» հայտի պատրաստմանը՝ հուսով ենք, որ այն կգրանցվի ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ցանկում:

ՄԱՐԶՊԵՏ՝

Ա. ՂԱՀՐԱՄԱՆՅԱՆ

Կատարող՝ Գ. Սայադյան
Հեռախոս՝ 0237/22035

**REPUBLIC OF ARMENIA
REGIONAL ADMINISTRATION OF ARMAVIR**

71 Abovyan, Armavir, 0901, tel: 0237/2-37-16, fax: 010/28-06-46

*30 January 2018
01/08.2/328-18*

**TO THE INTERGOVERNMENTAL COMMITTEE FOR THE SAFEGUARDING OF THE
INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF UNESCO**

Upon this letter we state that Armenian alphabet and the letters art is a lately created culture transferred from our ancestors, and we, as heirs, not only protect and spread in the communities of our marz, but also transfer to the young generation.

The essential part of the population of Armavir marz, RA, particularly in the communities of Armavir, Ejmiatsin, Hatsik, Myasnikyan, Khanjyan, Arshaluys, etc, not only possesses the skill of calligraphy, but also actively preserves the culture of Armenian ornamental letters through different forms of folk art.

Elder people in the mentioned communities continually transfer the young the tradition of using Armenian ornamental letters in the art and handicraft.

Namely, there are groups of carpet weaving, tapestry, embroidery, forging, and craftsmanship of khachkar in the above-mentioned communities of the marz, where the art of Armenian letters is widely used in different dimensions. "Ruben Nalbandyan Master School of Khachkars", the school of Ruben Nalbandyan, the famous sculptor, khachkar craftsman, operates in the community of Arshaluys, where the tradition of using Armenian ornamental letters are widely used. Khachkar-letters, the author of which is Ruben Nalbandyan, are installed in the yard of Saint Mesrop Mashtots Cathedral in Oshakan.

Hence, valuing the safeguarding of intangible cultural heritage and its transfer, as well as participating in the preparation of the nomination "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions", we hope that it will be inscribed in the List of Intangible Cultural Heritage of Humanity of UNESCO.

Marzpet (Governor): A. Ghahramanyan /signed
OFFICIAL SEAL

Executed by G. Sayadyan
Tel.: 0237/22035

Տառարվեստը՝ սեր ու արժեք

Երբ տառը գրվում է գուրգուրանքով, դառնում է ոգու, հույսի, երազի ու սիրո պատկեր: Ձեռագրի մեջ դրվում է սեր, հույզեր, զգացմունք: Ձեռագիրը դառնում է հոգու և կյանքի, մտքի ու սրտի զիրը: Երբ ծավալվում են զիծն ու գույներ, տառը դառնում է պատկեր, կերպավորվում է որպես ճամփա, աղբյուր, բողբոջ, նազոդ աղջիկ, խաչանշան...

Հայոց տառերը: Ինչքան թելահույս տառեր ու այբուբեններ են ասեղ առ ասեղ արարվել Օշականի մաշտոցյան դպրատան սաների ձեռքերով ու սրտի շոյանքով, հոգու թրթիռով ու աչքերի խանդաղանքով: Քանի՜ ու քանի՜ տառանկար է արևով ու գույներով լիացել օշականցի մանուկների վրձին-մատիտների գուրգուրոտ խաղից՝ տանը, դպրոցում, մշակույթի պալատում, դպրատանը: Օշականցի պատանիները տուն են տարել իրենց ձեռարվեստ գորելենն ու նկարները և դարձել օրինակ ու ուսուցիչ հարազատների, ծնողների համար: Ձեռագործ տառն ու այբուբենը դարձել են Օշականի այցեքարտ, դարձել գուրգուրանք ու նվեր, դարձել մաշտոցյան մասունք և կտրել օվկիանոս ու ցամաք, հասել հայրենական երկրի ու հայերենի մասունք-սրբություններով ապրող հայ օջախներ աշխարհի չորս ծագերում:

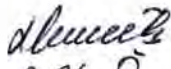
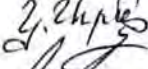
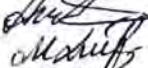
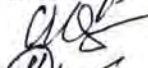

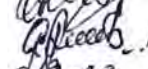

Օշականում գիրը ձեռագիր գեղեցկությամբ տառարվեստ դարձնող մարդիկ կան: Մայրենիի նվիրյալ Ռազմիկ Պապիկյանի տառերը լուսավոր են, խոհուն ու բարի, մեր ու իր Օշականին սիրահարված Յուրա Անտոնյանի գիրը կոկիկ է ու զարդարուն: Նրանք են, որ իրենց գիտելիքներն ու սերը մշակույթի նկատմամբ փոխանցում են համայնքի երեխաներին ու պատանիներին, որպես սրբազան մասունք:

Խորապես արժևորելով հայկական տառարվեստի մշակույթը մենք՝ Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օշական համայնքի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան միջնակարգ դպրոցի ուսուցիչներս ու սաներս, մասնակցելով «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» հայտի պատրաստմանը կարևորում ենք դրա զրանցումը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ցանկում:

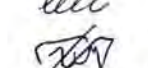
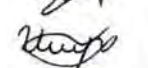

Հայաստանի Հանրապետության Արագածոտնի մարզի Օշականի Մեսրոպ Մաշտոցի
անվան միջնակարգ դպրոցի

Տնօրեն՝

Ուսուցիչներ՝

 /Լ. Մելիքյան/
 /Կարինե Արսենյան/
 /Հասմիկ Գյուլնազարյան/
 /Մարինե Խաչատրյան/
 /Կարինե Ստեփանյան /
 /Նինա Աշյան/
 /Սոնա Աթոյան/
 /Գոհար Բրյան/
 /Աննա Մուրադյան/
 /Քրիստինե Ներսիսյան/
 /Նարինե Պողոսյան/

Աշակերտներ՝

 /Աննա Թովմասյան/
 /Օվսաննա Թումանյան/
 /Բագրատ Ներսեսյան/
 / Մեսրոպ Մաթևոսյան /
 /Սարգիս Ներսիսյան/
 /Ասյա Ղազարյան/
 /Ղարիբյան Հրաչ/
 /Զրբաշյան Հրաչ/

24.01.2018թ.

Letters Art – Love and Value

When a letter is written with tender, it becomes a reflection of soul, hope, dream and love. Sensations, feelings and love are input in the script. It becomes a handwriting of soul and life, mind and heart. When lines and colors are expanded, a letter becomes an image, it turns into a road, a spring, a bud, a graceful girl, a cross...

Armenian letters... How many letters and alphabets were created needle by needle with the hands of Mashtotsian seminary children of Oshakan, with trembling heart, awe of the soul and happiness in their eyes! So many letters were completed with the sun and colors thanks to the caring games of paintbrushes and pencils of Oshakan children at home, at school, at culture center and seminary! Oshakan children were taking home their handicraft tapestry and paintings and were becoming an exemplar and teacher for their relatives and parents. Handmade letters and alphabet have become a face of Oshakan, become a caress and gift, Mashtotsian relic, crossed the ocean and land, reached the Armenian homes living with relics of fatherland and Armenian language in all over the world.

There are people in Oshakan who turn the writing into letters art with their handwriting. The letters of Razmik Papikeyan, a devotee to the Armenian language, are bright, deep and kind. The writing of Yura Antonyan, who is in love with our and his Oshakan, is neat and ornate. It's them who transfer their knowledge and love towards the culture to children and youth of the community, as a sacred relic.

Deeply valuing the culture of Armenian letter arts, we, the teachers and children of Secondary School after Mesrop Mashtots, Oshakan community, participating in the preparation of the nomination "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions", highlight the importance of its inscription in the List of Intangible Cultural Heritage of Humanity of UNESCO.

Secondary School after Mesrop Mashtots, Oshakan Community, Aragatsotn marz, the Republic of Armenia

Principal: L. Melikyan /signed

Teachers: Karine Arsenyan /signed
Hasmik Gyulnazaryan /signed
Marine Khachatryan /signed
Karine Stepanyan /signed
Nina Ashchyan /signed
Sona Atoyan /signed

Gohar Bryan /signed
Anna Muradyan /signed
Kristine Nersisyan /signed
Narine Poghosyan /signed

Pupils: Anna Tovmasyan /signed
Ovsanna Tumanyan /signed
Bagrat Nersesyan /signed
Mesrop Matevosyan /signed
Sargis Nersisyan /signed

Asya Ghazaryan /signed
Hrach Gharibyan /signed
Hrach Jrbashyan /signed

24 January 2018

ՅՈՒՆԵՍԿՕ - ին

ՀՀ Ներագաժողովներ ծախսի
Ներքաշաղկապ համայնքի
շեկավար Չ. Կարապետյանից

Համայնք՝ համայնքային

Քննարկել Ներքի և փառագագար Ներքաժ
շեղաների հայացքի ներքո գրեմի Ներքաշաղկապ հա-
մայնքում է 39 քառակուսի կարգաթանգակները և հայ
մեծերի հուշարձանները աշխարհին ներհայացնող
« ՇՈՒՆԵՍԿՕ-ի պարագիծ »:

Նշել քննարկներ հուշահամալիր է՝ ներքաժ հա-
յոց գրեմի պարկի ծառեր 1000 անգամ: Գաղափարի
հնչիւնակն է Ներքաշաղկապ, նախագիծը՝ Չ. Կ
Թորոնտոյան, Գաղափարային՝ Ֆրեդ Նիքոլսոն:

Պարագիծ կառուցվել է 2005 թվականին՝ ներքա-
ժաշակ Գաղափարայինների համարող ծախսի թափափով
ու փանթարագիծը վարակների փանթակակերտը համար
շեղանքով:

Եւրո գործարարական ու առնչման համայն-
կային համարող աշխարհում դարձել է համահայ-
կական դարձյալական ծիցոյառումների անցկաց-
ման ցանկալի վարձի ծախսը անհրաժեշտ հայեցի
դասարարակելու գործուն: Քննարկային աշխ

Եղաժամոր չարամարտի և քառարժեքի փարսին
 ճշակության փոխանցմանը գեղագետներին ու փարսի
 կյանքի արվեստի հայտնիներին: Ունի ճանաչողական
 և ուսուցողական անփոփոխելի դեր՝ մեզ գալիս է
 արժեքները գեղատարեղու, պատկանելու և շարունա-
 կականությանը ապահովելու գործում:

Թեև համայնքում կան պարտական հուշարձան-
 ներ, բայց 21-րդ դարի նորակառույց այդ փանջակա-
 խոմբը համայնքին նոր սրահ է տվել՝ դարձնելով
 աշխարհա ճանաչ, ինչպես նաև հուշարձանների թվի
 համալրվել է փարսագործ քառարժեքի ծնայուն
 արժեքներով:

Ներքաշափանի համայնքը, հարևանելով «Խաչա-
 կուն քառարժեքի և դրա ճշակությանը դրսե-
 րում ներք» հայրի գրանցումը, ճանաչողով հայրի
 պարտապարտմանը, հաժարում է, որ այն կգրանցվի
 30.06.2010-ի խորհուրդում ոչ նյութական ճշակ-
 ության խառնագործուն ներհայացողական լանդսկապ:

Համայնքի ղեկավար *Դավիթ* 2. Կարապետյան.

Դպրոցի տնօրեն՝ Սեփակ Դ. Վարդիսյան

Փոխտնօրեն՝ Գրիգոր Գ. Խարությունյան

Ուսուցիչներ՝ Բ. Սահակյան Բ. Սահակյան, ՏՆ. 1953թ.

Վ. Նիկոլայ Լ. Նիկոլայ, ՏՆ. 1961թ.

Սեփակ Նի. Նիկոլայ, ՏՆ. 1963թ.

Գրիգոր Նի. Խարությունյան, ՏՆ. 1964թ.

Վ. Վանկոյան, ՏՆ. 1967թ. *Անուշ*
 Վ. Վանկոյան, ՏՆ. 1971թ. *Անուշ*
 Վ. Վանկոյան, ՏՆ. 1972թ. *Գրիգոր*
 Վ. Մանուկյան, ՏՆ. 1984թ. *Վան*
 Վ. Վանկոյան, ՏՆ. 1980թ. *Վան*
 Վ. Վանկոյան, ՏՆ. 1995թ. *Վան*
 Կ. Վանկոյան, ՏՆ. 1990թ. *Վան*
 Կ. Վանկոյան, ՏՆ. 1982թ. *Դ. Վան*
 Վ. Վանկոյան, ՏՆ. 1985թ. *Վան*
 Լ. Վանկոյան, ՏՆ. 1988թ. *Վան*
 Վ. Վանկոյան, ՏՆ. 1997թ. *Վան*

Կոմիտեի քննիչներ՝ *Գրիգոր* Գ. Վանկոյան, ՏՆ. 1963թ.

Վան Զ. Վանկոյան, ՏՆ. 1943թ.
Վան Վ. Վանկոյան, ՏՆ. 1936թ.
Վան Կ. Վանկոյան, ՏՆ. 1977թ.
Վան Լ. Վանկոյան, ՏՆ. 1971թ.
Վան Բ. Վանկոյան, ՏՆ. 1966թ.
Վան Կ. Վանկոյան, ՏՆ. 1961թ.
Վան Կ. Վանկոյան, ՏՆ. 1993թ.
Վան Ե. Վանկոյան, ՏՆ. 1942թ.
Վան Վ. Վանկոյան, ՏՆ. 1977թ.
Վան Բ. Վանկոյան, ՏՆ. 1989թ.
Վան Կ. Վանկոյան, ՏՆ. 1985թ.
Վան Գ. Վանկոյան, ՏՆ. 2000թ.
Վան Զ. Վանկոյան, ՏՆ. 2000թ.
Վան Դ. Վանկոյան, ՏՆ. 2001թ.
Վան Վ. Վանկոյան, ՏՆ. 2002թ.
Վան Օ. Վանկոյան, ՏՆ. 1964թ.

To UNESCO

From Gh. Karapetyan
the Head of Artashavan Community, Aragatsotn marz, RA

Letter of Consent

Under the glance of picturesque Ara and the four-peaked Aragats, Artashavan Community is located, where one can find the tracery of 39 letters and “Letters Park” presenting the monuments of the Armenian Greats to the world.

It is a memorial complex dedicated to the 1600th anniversary of Armenian Alphabet. The author of the idea is Aghvan Hovsepyan, the author of the project is Jim Torosyan, and the architect is Fred Afrikyan.

The park was constructed in 2005 with the joint thoughts of tasteful architects and skillful hands of talented masters.

This park, much attended and mysterious, has become a pan-Armenian desired place for holding school occasions in the event of educating the young generation as real Armenians. This beautiful place promotes the transfer of stone culture of the letters art to artists and Armenians who give life to the stone. It has cognitive and educational irreplaceable role in evaluating, preserving and ensuring continuity of national values.

Though there are historical monuments in the community, this newly constructed 21st century complex has given a new breath to the community, making it popular, as well as the number of monuments has been supplemented with the permanent values of stone letters art.

Highlighting the importance of the inscription of the nomination “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions” and participating in the preparation of it, Artashavan Community believes that it will be inscribed in the Representative List of Intangible Cultural Heritage of Humanity of UNESCO.

Head of Community: Gh. Karapetyan /signed

School Principal: R. Martirosyan /signed

Deputy Principal: G. Harutyunyan /signed

Teachers:

- T. Avagyan, born on 1953 /signed
- S. Aghayan, born on 1961 /signed
- A. Aghayan, born on 1963 /signed
- A. Harutyunyan, born on 1964 /signed
- S. Manukyan, born on 1967 /signed
- A. Mnatsakanyan, born on 1971 /signed
- A. Avagyan, born on 1972 /signed
- A. Papoyan, born on 1984 /signed

A. Sukoyan, born on 1980 /signed
A. Sargsyan, born on 1995 /signed
H. Safaryan, born on 1990 /signed
H. Nazaryan, born on 1982 /signed
A. Mnatsakanyan, born on 1985 /signed
L. Hovsepyan, born on 1988 /signed
A. Gevorgyan, born on 1997 /signed

Community Habitants:G. Gevorgyan, born on 1963 /signed
E. Martirosyan, born on 1948 /signed
M. Gevorgyan, born on 1936 /signed
K. Karapetyan, born on 1977 /signed
L. Shahinyan, born on 1971 /signed
R. Hayrapetyan, born on 1966 /signed
H. Harutyunyan, born on 1961 /signed
H. Grigoryan, born on 1993 /signed
N. Zakaryan, born on 1942 /signed
A. Babikyan, born on 1977 /signed
T. Movsisyan, born on 1989 /signed
H. Mkrtchyan, born on 1985 /signed
G. Margaryan, born on 2000 /signed
H. Hovsepyan, born on 2000 /signed
D. Grigoryan, born on 2001 /signed
S. Avagyan, born on 2002 /signed
O. Beglaryan, born on 1964 /signed

Նամակ համայնություն

Վե՛րջ՝ ե՛կ Նորմաթիվ Տարբերակ, շխառնեցան
և համայնություն համայնությունը ամենամեծագույնը բաժնի ծանուցանելը
ամենամեծագույնը շարունակել համայնության կենտրոնները և
գրանցվելներ են՝ յե՛տք բերում հայկական սպորտները բաժնի
գրանցվել բերելով ամենամեծագույնը վերաբերյալ. Նոր ամենամեծագույնը
գրանցվելով բաժնի բերելով են բաժնիները, կենտրոնները, ամենամեծագույնը
կամ բաժնիները կենտրոնները, համայնության համայնության
և այլ նպատակներ համայնություններ Վե՛րջ համայնության կենտրոններ և
կենտրոնները և յե՛տք բերում այս կենտրոնները կենտրոնները
բերելով, որը կենտրոններ և ոչ ինչևե՛ր համայնություններ ամենամեծագույնը
կենտրոնները, այլև ծանուցանել կենտրոնները ամենամեծագույնը:

Վե՛րջ համայնության կենտրոնները և շխառնեցան
շխառնեցան» ՅՈՒՆԵՍԿՕ կենտրոնները կենտրոնները
կենտրոններ են, որ այն Նոր համայնություններ կենտրոններ
կենտրոններ Նոր համայնության ամենամեծագույնը շխառնեցան և
ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կենտրոններ շխառնեցան և շխառնեցան ոչ ինչևե՛ր
ոչ կենտրոններ ծանուցանելով համայնության կենտրոնները, այլև
կենտրոններ շխառնեցան շխառնեցան:

1. Դիմումներ Նորմա 1999թ.

2. Կենտրոններ Նորմա 2006թ.

3. Կենտրոններ Նորմա 2002թ.

4. Կենտրոններ Նորմա 1970թ.

5. Դաշնադրյալի շրջի Դ.Ն. 2005թ
6. Ներքյալի շրջի Ն.Ն. 2006թ.
7. Դաշնյալի շրջի Կ.Ն. 2005թ
8. Միացյալ շրջի Ն.Ն. 2005թ.
9. Դաշնադրյալի Ն.Ն. Դ.Ն. 2005թ
10. Դաշնադրյալի Ն.Ն. Դ.Ն. 2005թ
11. Դաշնադրյալի շրջի Դ.Ն. 2001թ
12. Դաշնադրյալի շրջի Ն.Ն. 2001թ
13. Դաշնյալի շրջի Կ.Ն. 2002թ
14. Դաշնյալի Ն.Ն. Կ.Ն. 2003թ.
15. Դաշնյալի շրջի Դ.Ն. 2005թ
16. Դաշնադրյալի շրջի Դ.Ն. 1984թ. Ն.Ն.
17. Դաշնադրյալի Ն.Ն. Դ.Ն. 2005թ
18. Դաշնյալի Ն.Ն. Կ.Ն. 2005թ.
19. Դաշնադրյալի շրջի Դ.Ն. 2004թ.
20. Դաշնադրյալի շրջի Կ.Ն. 2005թ.
21. Դաշնյալի Ն.Ն. Կ.Ն. 1984թ. Ն.Ն.
22. Դաշնյալի Ն.Ն. Կ.Ն. 1983թ. Ն.Ն.
23. Դաշնյալի շրջի Կ.Ն. 2001թ.

24. *Chrysomelidae* *Chrysomelidae* Ch. G. 2003r
25. *Chrysomelidae* *Chrysomelidae* P. G. 2006r
26. *Chrysomelidae* *Chrysomelidae* J. G. 2001p.
27. *Chrysomelidae* *Chrysomelidae* P. G. 2008r
28. *Chrysomelidae* *Chrysomelidae* G. G. 2003r
29. *Chrysomelidae* *Chrysomelidae* J. G. 2005r

Letter of Consent

We, the participants of embroidery group of Hatsik, Myasnikyan and Khanjyan communities of Armavir marz, RA, obtain skills and knowledge on embroidering letters of Armenian alphabet with colorful threads during our embroidery course. These embroidered letters are characterized with the design with bird, animal, mythical or theatrical figures, as well as patterns of flora and others. The process of this unique combination of arts of Armenian letters and handicraft is of highly importance for us, which promotes not only the protection of traditions in the communities but also the active cultural life.

Participating in the preparation of the nomination “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions” to be presented to UNESCO we state that it has long been a dimension of folk creativity in our communities, and its inscription in the list of UNESCO will highly promote not only the protection of intangible cultural heritage, but also the formation of new dimensions.

1. Aida Grigoryan, 1991 /signed	24. Greta Avoyan, 2003 /signed
2. Meline Nersisyan, 2006 /signed	25. Shogher Frangulyan, 2006 /signed
3. Lena Arakelyan, 2002 /signed	26. Nelli Vardanyan, 2001 /signed
4. Armine Ghazaryan, 1970 /signed	27. Inesa Frangulyan, 2008 /signed
5. Arpi Khachatryan, 2005 /signed	28. Margarita Galstyan, 2003 /signed
6. Lusine Aroyan, 2006 /signed	29. Meri Gabrielyan, 2005 /signed
7. Aelita Hakobyan, 2005 /signed	
8. Meri Minasyan, 2005 /signed	
9. Anna Khachatryan, 2005 /signed	
10. Amalya Karapetyan, 2000 /signed	
11. Julieta Karapetyan, 2001 /signed	
12. Anahit Avetisyan, 2001 /signed	
13. Larisa Hakobyan, 2002 /signed	
14. Anna Avagyan, 2003 /signed	
15. Valentina Grigoryan, 2005 /signed	
16. Lianna Khachatryan, 1987 /signed	
17. Sarine Karapetyan, 2005 /signed	
18. Susanna Yeremyan, 2005 /signed	
19. Viktoria Petrosyan, 2004 /signed	
20. Margarita Nahapetyan, 2005 /signed	
21. Hamik Nikoyan, 1984 /signed	
22. Ofelya Alulyan, 1983 /signed	
23. Gayane Sargsyan, 2001 /signed	

համեմակ համապատասխանություն

Վե՛րջ Դ՛հ Ներժամիրք ծարր Կայրի, Խաղաղա՛ն
 Խաճաճե՛փե՛րք Խաղաղա՛ն արաւարժեա՛րք Կրողե՛րս
 Ըստե՛սեցե՛ղով « Խաղաղա՛ն արաւարժեա՛րք և քա՛ղ Ըջա-
 Կորա՛յրն Դրե՛կորոճե՛րք » ՀՊՆՆԱԿՕ Կերկայաճաճ Խա-
 րք արարաւարժեա՛ր՝ Խաղա՛ն Ե՛ր, որ Խաղաղա՛ն արա-
 ւարժեա՛րք, որպէս ծարրե՛ր լեցի՛ր ու աշտե՛ր Դրե՛կոր-
 ծա՛ն արե՛ղճաճորճա՛ն ծրոյ ծե՛ր Խաճաճե՛փե՛րք Դ-
 յորճա՛ն արարժորճա՛ն ծր արաւարժե՛ր ծա՛ն 5, թէպէս
 Եսե՛կ Կողմորա՛ն արե՛ղճաճորճորճա՛ն Դրե՛կորոճ, և
 ՀՊՆՆԱԿՕ-ի ցանկո՛ւ քա՛ղ Դրե՛կորոճ ծե՛ղապէս Կ-
 րաւարք ոչ ծրայն Խաճաճե՛ր ոչ Կորա՛ն ԸջաԿ-
 րայրն Կառաճորճա՛ն արաւարժեա՛ր, ալ Կորա՛ն
 Դրե՛կորոճե՛րք ՀԽաճորժեա՛ր:

1. Վերաբնակիչ	Հունդեթ	1951թ.	Պ. Շեքեր
2. Վերաբնակիչ	Մաթևոսյ	1984թ.	Բ. Բեկ
3. Վարսյան	Բազմաթի	1969թ.	Ռ. Բեկ
4. Գրիգորյան	Նոյնիսթի	1974թ.	Մ. Մանի
5. Նոյնիսթի	Սրբու	1981թ.	Բ. Բեկ
6. Զամբարյան	Լիս	1986թ.	Մ. Բեկ
7. Դավթյան	Մաթևոսյ	1992թ.	Բ. Բեկ
8. Կարամյան	Նոյնիսթի	1981թ.	Մ. Բեկ
9. Գաբրիելյան	Նոյնիսթի	1997թ.	Մ. Բեկ
10. Մեղիկյան	Վարսյան	1985թ.	Մ. Բեկ
11. Վահանյան	Նոյնիսթի	1971թ.	Մ. Բեկ
12. Կարամյան	Նոյնիսթի	2000թ.	Մ. Բեկ
13. Վարսյան	Նոյնիսթի	2000թ.	Մ. Բեկ
14. Զարմանյան	Նոյնիսթի	2001թ.	Մ. Բեկ
15. Գևորգյան	Նոյնիսթի	2002թ.	Մ. Բեկ

16. Պալատի Քաղկ / 1949թ. ՋԵԸ /
17. Միլիտարի Լիտեր / 1980թ. ԴԵԸ /
18. Քաղաքի Քաղկ / 1979թ. ԴԵԸ /
19. Քաղաքի Քաղկ / 1979թ. ԴԵԸ /
20. Միլիտարի Լիտեր / 1991թ. ԴԵԸ /
21. Քաղաքի Քաղկ / 1977թ. ԴԵԸ /
22. Միլիտարի Լիտեր / 1990թ. ԴԵԸ /
23. Միլիտարի Լիտեր / 1991թ. ԴԵԸ /
24. Լիտեր Լիտեր / 1975թ. ԴԵԸ /
25. Միլիտարի Լիտեր / 1991թ. ԴԵԸ /
26. Միլիտարի Լիտեր (1973թ.) ԴԵԸ /
27. Միլիտարի Լիտեր (1982թ.) ԴԵԸ /
28. Քաղաքի Քաղկ (1977թ.) ԴԵԸ /
29. Միլիտարի Լիտեր (1989թ.) ԴԵԸ /
30. Քաղաքի Քաղկ (1983թ.) ԴԵԸ /

30.01.2018թ.

Letter of Consent

We, the holders of the art of Armenian letters from Hatsik, Khanjyan communities of Armavir marz, RA, participating in the preparation of the nomination “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions” to be presented to UNESCO, state that the art of Armenian letters, as a creative means of dimension of Armenian language and alphabet, is an inseparable part of the history of our communities, as well as a dimension of folk work, and its inscription in the list of UNESCO will highly promote not only the safeguarding of intangible cultural heritage in the community, but also the formation of new dimensions.

1. Hamlet Mkrtchyan, 1951 /signed
2. Tatevik Mkrtchyan, 1984 /signed
3. Taguhi Matosyan, 1969 /signed
4. Ashkaruhi Grigoryan, 1974 /signed
5. Sima Aghajanyan, 1981 /signed
6. Lia Navasardyan, 1986 /signed
7. Tatevik Hakobyan, 1992 /signed
8. Arusyak Hayrapetyan, 1981 /signed
9. Anjela Gabrielyan, 1997 /signed
10. Marine Terteryan, 1985 /signed
11. Anna Manukyan, 1971 /signed
12. Amalya Karapetyan, 2000 /signed
13. Sahak Sargsyan, 2000 /signed
14. Nelli Vardanyan, 2001 /signed
15. Susanna Gevorgyan, 2002 /signed
16. Rubik Davtyan, 1949 /signed
17. Liana Minasyan, 1980 /signed
18. Marine Balyan, 1979 /signed
19. Kristine Torosyan, 1979 /signed
20. Zara Muradyan, 1991 /signed
21. Sofya Khachatryan, 1977 /signed

- 22. Shushanik Mirzakhanyan, 1990 /signed
- 23. Sose Shakrikyan, 1991 /signed
- 24. Liana Arakelyan, 1975 /signed
- 25. Anjela Sargsyan, 1991 /signed
- 26. Tsoghik Avagyan, 1973 /signed
- 27. Anna Yetaryan, 1982 /signed
- 28. Narine Khachatryan, 1977 /signed
- 29. Azganush Abrahamyan, 1989 /signed
- 30. Lusine Khachatryan, 1983 /signed

30 January 2018

Ճակո-բայի խառնդ-թյան պահպանման թիվը,
պետ պետքաւոր-թյան իրարմեկման թիվը
էն-թյան և բազմաթիւ պետքաւորման ուղիքը:

Կարծուծ եմ, որ «ժողովական քառաբնակարան և դրա
ճակո-բայի դրամարանները» ինչ կարգի շուկայում
հանդերձ ճակո-բայի կարտի փոխանակում է, որ
ի՞նչ է որ կարծուծ կարտի պետքաւորման
կանխիկներ ինքնադրամներ և ինքնապահ
կարտը կարծուծ կանխ:

Վարդ Եփրեմյան
Ի՞նչ խոսքովական վարտ, անդամարանի
Բ. Երեւան, Վարդապետ, թ. 23
Թեմ. +37494337662
Էլ. փոստ maralKgg@gmail.com

—

Letter of Consent

I am Maral Sheohmelean, a Syrian-Armenian embroiderer. I was born and grew up in Aleppo, Syria. I studied embroidery in my family, where my grandmother, mother and majority of our Armenian relative and neighbor women were skillful masters of different types of embroidery.

Because of the war in Syria, we moved to Armenia with the family. Many changes were taken place in my life, but the skill and competence of embroidery are inseparable from me in any environment and situations.

I continue embroidering, maintaining the handicraft skills of women in our community. I embroider in different techniques and styles, with diverse ornaments, where the ornaments designed with the letters of alphabet have their special place. I participate in different exhibitions of folk arts; however, the most important thing is that the tradition brought with me to fatherland from Syria is not only not forgotten thanks to my classes, moreover they are preserved and have continuity among the women of Armenia.

Lately I have received a title of People's Master of Armenia, and I plan to involve more women and girls in the courses of embroidery in the nearest future for transferring the women living in Armenia not only my experience of safegurading the intangible cultural heritage but also the message of tolerance and peace through creativity.

I think that the inscription of the RA nomination "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions" in UNESCO is an important cultural process, which will create a new platform for the self-expression of communities and stable development of Armenia.

Maral Sheohmelean
People's Master of Armenia, Embroiderer
23 Mashtots Ave., Yerevan
Tel.: +374 94 33 76 62
E-mail: maralkgg@gmail.com

Letter of Consent

I, Fred Afrikyan, 80 years old, born on 25 March 1937, am an Architect-Graphic designer, and a Master of Arts of Armenian letters. I devoted my whole life to the architecture, and the design and letter arts of the book. I published the album of 120 artistic fonts created by me, as well as the catalogue “Hay Gir” (Armenian writing) of 200 new fonts of classic and canonical systems.

I created them, adoring the Armenian writing, with its exclusive majesty and uniqueness, which was invented by Mesrop Mashtots in the 5th century.

Still a student, I was dreaming on creating many new fonts for increasing the value of typography and book art. Our letters are used everywhere: in book design, computer graphics, advertising, newspapers and journals, different spheres of folk art.

The Armenian nation dignifies and is proud of its alphabet so much, that has built a memorial in the highway of Yerevan-Aparan, probably the only one in the world, by my authority.

I hope that respecting my whole life devotion and activity, the RA nomination “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions” will be inscribed in the list of intangible cultural heritage of UNESCO.

Fred Afrikyan
Architect and Graphic Designer
24a Saryan, Yerevan
Tel.: 584965, 091195393

Ըստիկ Կանխարկերով

Ան Վերջին Գրքանշարանը ԱՄ. 17 ցարկեան ԱՄ.
Տիկի ու Տիկանի ԱՄ. ԿԿ Արժանիքի Եւրոյի Կարկի
Կանխարկով: Ըստ Կանխարկովի պիտի ԱՄ. անկանգնող,
Եւրոյի որ ցանկ Եւրո ու ցարկի ցար ցիկ ցիկ
ԱՄ. ցարկով, Կանխարկի ցար ցարկի Եւրոյի ԱՄ.
անկանգնող: Եւրոյի ցարկով Եւրոյի Եւրոյի Եւրոյի
Կանխարկով Եւրոյի Եւրոյի Կանխարկով Կանխարկով
Եւրոյի Կանխարկով: Կանխարկով Կանխարկով
Կանխարկով:

Կանխարկով ցար ԱՄ. պիտի Կարկ Կարկով
Կանխարկով Կանխարկով, որ Կարկով Կանխարկով
ու Կանխարկով Կանխարկով Եւրոյի Կանխարկով ...
Կանխարկով, Կանխարկով Կանխարկով:

Եւրոյի Կարկով, որ Կանխարկով Կանխարկով, որպէս
Եւրոյի Կանխարկով Կանխարկով Կանխարկով

3 ԱՄ. 17 ԱՄ.:

Վերջին Գրքանշարան
ԿԿ Արժանիքի Եւրոյի Կարկի Կանխարկով
Եւրոյի Կարկով - Կան 211.
ԿԿ. 098 81 14 07

Letter of Consent

I am Amalya Karapetyan, 17 years old. I was born and grew up in the community of Hatsik, Armavir marz, RA. Since early childhood, I loved embroidering, as my mother and grandmother embroidered very beautifully, I have learned various ornaments from them. It's more than 3 years since I have been improving my skill in Embroidery group of our community, under the supervision of my teacher Armenuhi Khachatryan.

Namely, I like embroidering letters of Armenian alphabet, which as if opens a miraculous and colorful world for me with birds, animals and flora.

I would very much like the art of Armenian letters as a cultural value of our community to be registered in UNESCO.

Amalya Karapetyan
Hatsik Community, Armavir Marz, RA
Street 6, 2/1 house
Tel.: 098-81 14 07

Համաձայնության կամակ

Ես՝ Խաչիկ Արամի Հարությունյանս, շուրջ տասը տարի աշխատում եմ Մեսրոպ Մաշտոցի անվան հին Աեռագրերի գիտահետազոտական ինստիտուտ-Մատենադարանում, որտեղ զբաղվում եմ հայերեն Աեռագրերի ուսումնասիրությամբ։ Աշխատանքիս զուգահեռ, արդեն մի քանի տարի է՝ հետաքրքրվում եմ հետազոտում եմ հայկական տառարվեստը, նրա տարբեր դրսևորումներն ու կիրառությունները՝ ստեղծումից մինչև մեր օրերը։ Հայկական տառարվեստի հարուստ ու բազմազան արտահայտություններին գիտականորեն առաջին անգամ ծանոթացել եմ Երևանի պետական համալսարանում սովորելու ընթացքում, այնուհետև մասնակցել եմ ավագ դասախոսների ու գիտնականների մի շարք այլ դասընթացների, ստացել հարուստ գիտելիքներ։

Ներկայումս, որպես Մատենադարանի ավագ գիտաշխատող, ինքս եմ դասախոսություններ կարդում Հայաստանում կամ այլ երկրներում և ուսանողներին փոխանցում եմ հայկական տառարվեստին առնչվող գիտելիքներ, որոնք ձեռք եմ բերել իմ ավագ գործընկերներից և քաղել գիտական գրականությունից։

Նախընթաց տարիներին աճել է հետաքրքրությունը հայկական տառարվեստի հանդեպ, դա պայմանավորված է նաև ժողովրդական արվեստի տարբեր ճյուղերում դրանց կիրառությամբ։ Ստեղծվել են մի շարք գիտական ուսումնասիրություններ, ալբոմներ, որոնք այսօր հնարավորություն են տալիս հետազոտողներին և հայկական տառարվեստով հետաքրքրվողներին խորացնել իրենց գիտելիքներն այս սապարզում։

Շատ ուրախացա՝ տեղեկանալով, որ Հայկական տառարվեստն ու դրա մշակութային դրսևորումները ՀՀ մշակույթի նախարարությունը պատրաստվում է ներկայացնել ՅՈՒՆԵՍԿՕ՝ Մարդկության ոչ նյութական ժառանգության ցանկում գրանցելու նպատակով։ Հուսով եմ, որ այս տարրը կներառվի այդ պատվաբեր ցանկում, որը նոր քափ կհաղթողի մեր աշխատանքներին, իսկ հայկական տառարվեստով հետաքրքրվողների թիվն ավելի կմեծանա։

Խաչիկ Հարությունյան,

Ph.D, senior researcher, Matenadaran

հասցե - ք. Երևան, Արցախի փող., 6բ շ., բն. 22.

հեռ. - (+374) 10 43 77 64, (+374) 93 35 04 38

էլ. հասցե - khachik.han@gmail.com

Letter of Consent

I, Khachik Harutyunyan son of Aram, have been working at Matenadaran, the Scientific Research Institute of Ancient Manuscripts named after Mesrop Mashtots for approximately 10 years, where I study the Armenian ancient manuscripts. Alongside with my work, it's already several years I have been interested in and have been studying the arts of Armenian letters, its different dimensions and uses – starting from its creation till our days. I got scientifically acquainted with the rich and diverse expressions of the art of Armenian letters for the first time when studying at Yerevan State University, then I participated in a series of courses of senior lecturers and scientists, received deep knowledge.

Currently, as a Senior Researcher of Matenadaran, I give lectures in Armenian and abroad and transfer the students the knowledge on the art of Armenian letters, which I have learnt from my senior colleagues and scientific literature.

During previous years the interest towards the arts of Armenian letters arise, which was related to their use in different branches of the folk art. Many scientific researches and albums were created, which nowadays give opportunity to the researchers and the parties interested in the art of Armenian letters to deepen their knowledge in this sphere.

I got happy, when informed that the RA Ministry of Culture was to present “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions” to UNESCO, for inscribing it in the List of Intangible Heritage of Humanity. I hope that this element will be included in this honorable list, which will give a new life to our works, and the number of people who are interested in the arts of Armenian letters, will increase.

Khachik Harutyunyan /signed

PhD, Senior Researcher, Matenadaran

Address: 6 Artsakh Str., apt. 22, Yerevan

Tel.: (+374 10) 43 77 64, (+374 93) 35 04 38

E-mail: khachik.har@gmail.com

Letter of Consent

I have been engaged in potter's art for years, since 1995. From childhood, I liked folk art and for years I have been studying all ornaments of monuments of Armenian architecture. They were a source of inspiration for me. Currently, I have many pupils who I transfer my experience and knowledge. I give classes for children and teenagers of different ages, as well as for people with disabilities, because besides the aesthetic feeling the skill of working with clay gives different qualities to a human, promoting the self-esteem of the individual, and the integration in the society.

One of the main topics of my works is the use of Armenian alphabet and ornamental letters, which I draw on everyday things: trays, glasses, plates, vases. They include ornaments combined with patterns, birds, animals and other figures. In the future, I plan to perform a program together with the Non-Governmental Organization of People with Disabilities "Pyunik" on the preparation of clay things with ornamental letters, where the children will learn to design the things which they will prepare with ornamental letters.

Highlighting the importance of the safeguarding of the arts of Armenian letters and its transfer to the young generation, I think that the inscription of the nomination "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions" in the List of Intangible Cultural Heritage of Humanity of UNESCO will become a valuable step for this form of folk works.

Shahe Harutyunyan
Master of Potter's Art
54/3 Baghramyan Str., Yerevan
Tel.: +374 94 24 63 44
E-mail: harutyunyanshahe@gmail.com

Դույս ունեւ, որ այս կարեւոր գործը
կրկնապէս 30.06.2020 ծառայութեան ոչ
էջութեան ծառայութեան արժեքները կանխու.

Առաջանեա շնորհակալ
գործադիր ծոյ. փառքեր

Դր/ՆՃ շնորհակալ փոխ
2-րդ փառքեր 40/2. փոխ

հեռ. + 374193659336
suzanara@mail.ru

Letter of Consent

I, Suzanna Avetisyan, have been engaged in carpet weaving for nearly 22 years. During those years I not only specialized in that art, but also created many beautiful and unique works, as well as transferred my knowledge and experience to the young generation, including girls and women of different ages, who study the skills of Armenian carpet weaving with love. I have mastered the secrets of the dimension of this intangible cultural heritage thanks to my parents and teacher, who taught me the art of weaving the carpet with Armenian ornaments and designing it traditionally.

In my activity one of the main patterns of materials is Armenian ornamental letters, which can be in form of birds, animals, dancing or acting figures.

When I was informed that the Republic of Armenia is preparing to present a nomination to UNESCO on the arts of Armenian letters, I got excited because it coincided with my long years' activity and content of art.

I hope that this important element will be included in the list of intangible cultural values of humanity of UNESCO.

Suzanna Avetisyan
Carpet Weaver, Folk Master

Melkonyan Street, 2nd Blind Alley, 40/2, Jrvezh
Tel.: +374193659336
suzanara@mail.ru

ՀԾ համայնության նախագահ

Հիմա գարդազոր է՝ Շրջափոխ և այլ
Տեղափոխվելու բացառապես գարդ է՝ պայքար,
որով որևէ առաջնություն է՝ ինքնակազմակերպ
և ազգային գարդակալիկներ զոհաբերում են:

ՀԾ պետականությանը զգույշ պետ
ոչ թե է՝ հայկական հայկական պայքարի
պայքարի գարդ թողնալու չեն: Այդ
պատճառով ՀԾ պետականությանը օգնող չեն
ժողովրդի ու ներքինի է՝ 5 մանկության
պայքարի, երբ առաջին անգամ այդպիսի է՝
հայկական ինչ ճանաչողների պատկեր:

Մարտի 11-ին և 12-ին հայկական
ժողովրդական ժամանակագրություն:

Մեծապես արժանապատիվ է՝ հայկական պայքարի
հանդիման ժողովների կրթությունը հոգաբարձու
պետականության ծագ և դրանից է՝ ներքին կարևոր
«Հայկական պայքարի և դրա մշակութային
դրամատիկներ» ՀՀ հայտի զբաղմունք 30-25-40-ի
ժողովրդական ու նյութական մշակութային արժեքների
պահպանում:

Ա. Գևորգյան

Ներքին գարդակալիկ
Զարգացում

ՀՀ Ժող. փառքեր
ՀՀ ներքինի ժողովրդական
Ֆ. Զրեան. Առաջ - 24-14
Հեռ - +374 93 57-13-86
Ց. փառ - varartstudio@gmail.com

My Letter of Content

I am a Jeweler. I make many jewelrie from silver and other metals, and all of them are unique and designed with folk ornaments.

The art of Armenian letters has primary place and role in my works: I make jewelries in the form of bird letters. The idea and inspiration of using those letters in my works have come since childhood, when I first visited Matenadaran, the depository of Armenian ancient manuscripts, and got acquainted with the Armenian medieval miniature.

I highly value the use of patterns of the Armenian letters in folk arts, and thus highlight the importance of the inscription of the RA nomination “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions” in the UNESCO List of Intangible Cultural Heritage of Humanity.

Armen Vardapetyan
Jeweler
RA People’s Master
Member of the RA Artists Union

24-14 Sayat-Nova, Yerevan
Tel.: +374 93 57 13 86
E-mail: varartstudio@gmail.com

Եստե՛ք համայնություն

Ես անընաճործուհի եմ, ժողովրդական վարպետ: Անընաճործել սովորել եմ ընդանիքում, ուր փափա և ծայր անընաճործության փաթեթը չեւերի եմուր վարպետներ էին: Արհար փաթեթների փորձ ունեւ եւ բացում աշակերտներ հայրաքանի ծանրապետության փաթեթը համայնեմերում, ուր փաթեթը փաթիթի երեւաններին ու պապաններին, ինչպե՛ս նաեւ փաթեթը փաթիթի կանաչ ու աղջիկների անընաճործություն եւ սովորեցնում: Ծանայեմերում իմ դասընթացներին ճասնակից կանաչ ու ծայր ախանջական անընաճործության գիտելիք եւ չեւի բերում, այլ զերապանություն եւ որպե՛ս անհատներ՝ գնահատելով սեփական ունակություններն ու կարողությունները, ինչպե՛ս նաեւ ինժեներություն ստեղծագործելու գաղափարը:

Հայկական քառաբլենայր անընաճործության դասընթացների իրենական թեմաներից է: Դանաչ անընաճործում եւ իրենց իսկ չեւի կարգում սննդանի ճանկոցները, բարձր երևաններ, քոգնոցները, բաշկեմաններն ու այլ պարագաներ եւ դրանք չեւիքում չարդապառնում: Մինչ բուն գործընթացը սկսելը բոլորս մասին չարդապառնի էսթիցներն եւ՛ք ծախում, որը դասընթացների իրականացման ամենաաշխույժ պահերից է եւ հնարափորություն է ընկերում ամեն ճեկիւն յուրովի դրսևորելու իր ստեղծագործականությունը: Շիւ ընթացիչ ախանջության եւ ժողովրդական ստեղծագործության ցուցողական բնորոշ դրսևորում է:

Որպե՛ս կանաչ չեւաբլենայր շախմատյն վարպետ եւ փորձառու անընաճործուհի կարեւորում եմ ու հայկական քառաբլենայր եւ դրա ծախուրային դրսևորումները ու հի հայրը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ում գրանցելու գործընթացը: Դախարում եւ, որ դա նպաստափոր կլինի հի փաթեթը համայնեմերում ու նյութական ծախուրային խառնագության դերն ու փեշը արեւորելու եւ պահպանությունն ապահովելու համար:

Արմենուհի Խաչատրյան
հի ժողովրդական վարպետ, անընաճործուհի
Բ. Արեւան Ա. Խաչատրյան 202. թն 60
հեւ. +37491 374073

Էլ. փոստ. armine.khachatryan11@gmail.com

Letter of Content

I am an embroiderer, People's Master. I studied embroidery in my family, where my grandmother and mother were masters of different types of embroidery. I have many years of experience and many pupils in different communities of the Republic of Armenia, where I teach embroidery to children and young people of different age, as well as girls and women. Women who participate in my classes not only obtain knowledge of traditional embroidery, but also revalue themselves as individuals, evaluating their own skills and competences, as well as the idea of embroidering individually.

The art of Armenian letters is one of the main topics of embroidery classes. Women embroider tablecloths sewed by them, pillowcases, aprons, handkerchiefs and other things, and design them with ornamental letters. Before starting the main process, all of us develop the sketches of letters, which is one of the liveliest moments of the courses and gives opportunity to express their work in their own way. This process is a characteristic expression of tradition and folk works.

As the best master of embroidery among women and an experienced embroiderer, I highlight the importance of the process of inscribing the RA nomination "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions" in UNESCO. I believe that it will be beneficial for valuing the role and place of intangible cultural heritage and ensuring its protection in different RA communities.

Armenuhi Khachatryan

RA People's master, embroiderer

2 Hovhannisyan, apt. 60, Yerevan

Tel.: +37491374073

E-mail: armine.khachatryan11@gmail.com

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «ՈՉ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ»
ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ՄԻՋԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻՆ

Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու վարդապետ Մեսրոպ Մաշտոցը հիմնադրող դարի սկզբին ստեղծեց հայոց տառերը՝ Աստվածաշնչի թարգմանության և Աստծո խոսքը հավատացյալ ժողովրդին հասանելի դարձնելու, հայոց երկրում կրթությունն ու հայ դպրությունը զարգացնելու համար:

Գրերի գյուտից հետո Հայաստանում բացվեցին բազմաթիվ դպրոցներ, սկսվեց աշխույժ թարգմանական և գրական ու ստեղծագործական գործունեություն՝ ծաղկեցնելով հայ մշակույթն ու արվեստը: Կերելքի այդ ժամանակաշրջանը հայոց պատմության մեջ կոչվում է ոսկեդար:

Մաշտոցյան գրերը դարձան այն պատվարն ու հիմքը, որով հայ ազգը դարերի ընթացքում պահպանեց իր ինքնությունն ու զարգացրեց մշակույթը, հարստացրեց ժողովրդի մտավոր և հոգևոր գիտելիքները, գրով ու դպրությամբ նաև միասնական առաջընթաց բերեց ազգային կյանքում:

Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հարուստ ժառանգության մաս են կազմում հնագույն ձեռագրերը, որոնք երևան են հանում բարձրարվեստ զարդագրության նմուշներ: Դրանք ժամանակի ընթացքում իրենց կատարելագործմանն են հասնել Հայաստանի, Կիլիկյան թագավորության, Վասպուրականի, Նոր Զուղայի, հոգևոր-գիտակրթական կենտրոններում ու վանքերում, ինչպես նաև հայտնի այլ դպրոցներում, և իրենց արտահայտությունն են գտել նաև ժողովրդական արվեստի տարբեր ճյուղերում:

Սկիզբ առնելով ձեռագրական արվեստից, այնուհետև մուտք գործելով ժողովրդական արվեստ՝ հայկական տառատեսակների ամենատարբեր դրսևորումները ներկայացնում են ժամանակագրական շղթա, որոնց հիմքում ընկած են դարավոր ավանդույթներ: Հայոց գրերի տարբեր տեսակները՝ գրչագիր, երկաթագիր, բոլորգիր, նոտրգիր, շղագիր, գլխագիր, զարդագիր, կոնդակագիր, հանգուցագիր, թռչնագիր, կենդանագիր և այլն, այսօր պահպանվում և վերականգնվում են երիտասարդ սերնդի ծաղկողների ու գրիչների կողմից:

Հայկական մշակույթի ու դպրության անգուգական մասը կազմող հայոց գրատեսակների պահպանումն ու արժևորումը մեծապես կարևորելով՝ սատարում ենք ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ներկայացուցչական ցանկում Հայաստանի Հանրապետության «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» հայտը գրանցման ներկայացնելը:

Առաքելական Վարդապետ Մեսրոպ Մաշտոցի և հասարակական կառույցների հետ հարաբերությունների գրասենյակի տնօրեն

**MOTHER SEE OF HOLY ETCHMIADZIN CATHOLICOSATE
CHANCELLERY**

N 282

21 February 2018

*To the Intergovernmental Committee of Convention for the
Safeguarding of Intangible Cultural Heritage of UNESCO*

In the 5th century, Mesrop Mashtots, the Vardapet (monk) of Armenian All Saints Apostolic Church invented Armenian letters, for making the translation of the Bible and the speech of God reachable to the believing people, as well as for developing the education and writing in the Armenian land.

After the invention of letters, many schools were opened in Armenia, translation and literature activity started, developing Armenian culture and art. This period of rise in the Armenian history is called Golden Age.

Mashtotsian letters became the ground on which the Armenian nation preserved its identity within centuries and developed its culture, enriched the intellectual and spiritual knowledge of people, progressed the national life with writing.

Ancient manuscripts are a part of rich heritage of Armenian All Saints Apostolic Church, which reveal samples of high ornamental studies. For years, they reached their perfection in the spiritual and scientific-educational centers and churches of Armenia, Kilikia Kingdom, Vaspurakan, Nor Jugha, as well as other famous schools, and are expressed in different branches of folk art.

Starting with the manuscript art, and after paving its way to the folk art, the various dimensions of arts of Armenian letters present a chronological range, the base of which are the age-old traditions. Different types of Armenian letters, such as grchagir, erkatagir, bolorgir, notrgir, shghagir, glkhagir, zardagir, kondakagir, hangutsagir, trchnagir, kendanagir, etc.,¹ are being preserved and restored by the artists and writers of the young generation.

Highlighting the importance of the safeguarding and valuation of Armenian writing, which is an inimitable part in Armenian culture and writing, we support that the nomination of the Republic of Armenia "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions" is inscribed in the Representative List of Intangible Cultural Heritage of Humanity of UNESCO.

Arsen Deacon Zohrabyan /signed

Director of Chancellery Office on Relations with State and Public Structures

SEAL

Tel.: +374 10 517 110, 517 119, fax: +374 10 517 301, e-mail: divanatun@etchmiadzin.am

---

¹ Grchagir (literally: handwritten letters), erkatagir (literally: metal/iron letters), bolorgir (literally: complete letters), notrgir (literally: notarius letters), shghagir (letters written by knitting needles), glkhagir (literally: caption letters), zardagir (literally: letters with ornaments), kondakagir (literally: letters of kondak), hangutsagir (literally: letters with knots), trchnagir (literally: bird letters), kendanagir (literally: letters with animals) - types of Armenian writing used in different centuries.

№ 0-62
«02» 02 2018

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային
ժառանգության պաշտպանության մասին»
կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեին

Մենքոպ Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի գիտահետազոտական ինստիտուտ
«Մատենադարանը» հայ գրավոր մշակույթի և ձեռագրական ժառանգության
պահպանման և ուսումնասիրման կարևորագույն կենտրոն է: Մատենադարանի
գիտական աշխատանքներում կարևոր տեղ են զբաղեցնում հայկական հնագրության
և տառարվեստի ուսումնասիրությունն ու հատկապես դրանց կենսունակությունն ու
շարունակականությունն ապահովող՝ նմանահանությունների և ընդօրինակություն-
ների աշխատանքները: Մասնավորապես Մատենադարանում գործող
մանրանկարիչների խումբը զբաղվում է ձեռագրերի կրկնօրինակներ ստեղծելու
աշխատանքներով: Ստեղծվել է հայ գրչության և մանրանկարչության մի եզակի
դպրոց, որտեղ աշխատում են պահպանել, զարգացնել և շրջանառության մեջ դնել
հայ մանրանկարչության և զարդագրության բացառիկ դրսևորումները: Հարկ է նշել,
որ ոչ նյութական մշակութային ժառանգության այս տեսակի հանրահռչակումն ու
կենսունակությունն ապահովվում է հենց մատենադարանյան ընդօրինակությունների
պատրաստմամբ:

Բացի գիտական ուսումնասիրություններից, Մատենադարանում
կազմակերպվում են մի շարք ծրագրեր, որոնց շրջանակներում իրականացվում են
հայկական տառատեսակներին և զարդագրերին վերաբերող կրթական ծրագրեր և
գործնական պարապմունքներ, այդպիսով սերունդներին փոխանցելով հայկական

տառարվեստի մասին գիտելիքներն ու կիրառման փորձը: Ներկայումս Մատենադարանում գործում է «Փոքրիկ Ծաղկողներ» մանրանկարչական խմբակը, որտեղ պատանիներին սովորեցնում են հայկական մանրանկարչության և զարդագրության արվեստի հմտություններ:

Արժևորելով հայկական տառարվեստը, որպես ավանդաբար փոխանցված ոչ նյութական մշակութային ժառանգության արժեք, մեծապես կարևորում ենք «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» ՀՀ հայտի գրանցումը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ցանկում:

Հարգանքով՝

Վահան Տեր-Ղևոնդյան

Մատենադարանի տնօրենի պաշտոնակատար

**MATENADARAN SCIENTIFIC RESEARCH INSTITUTE
OF ANCIENT MANUSCRIPTS NAMED AFTER MESROP MASHTOTS**
53 Mashtots Ave., Yerevan, 51-30-00

No. 0-62
01 February 2018

To the Intergovernmental Committee
for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage of UNESCO

Matenadaran, the Scientific Research Institute of Ancient Manuscripts named after Mesrop Mashtots, is the key center for preservation and study of Armenian written culture and manuscript heritage. Scientific works of Matenadaran include the study of Armenian Paleography and letters art, particularly the works of analogy and replica which provide their vitality and continuity. Namely, the group of miniaturists in Matenadaran are engaged in the works of composing copies of manuscripts. A unique school of Armenian writing and miniature has been founded, where everybody works on preserving, developing, and circulating exclusive dimensions of Armenian miniature and ornamental writing. It should be noted that this kind of popularization and vitality of intangible cultural heritage are ensured thanks to the preparations of replicas in Matenadaran.

Besides scientific researches, Matenadaran organizes many programs in the scope of which educational programs and practical courses are performed on Armenian fonts and ornamental writing, and thus transferring the next generation the knowledge and practical experience about the art of Armenian letters. Currently a miniature group "Little Artists" exists in Matenadaran, where children are taught the skills of Armenian miniature and ornamental writing.

Valuing the Art of Armenian Letters, as a traditionally transferred value of intangible cultural heritage, we find it highly important to inscribe the RA nomination "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions" in the list of the Intangible Cultural Heritage of UNESCO.

Respectfully,
Vahan Ter-Ghevondyan /signed
Acting Director of Matenadaran
OFFICIAL SEAL

ՀՀ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԿՐԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

MINISTRY OF CULTURE OF RA

HISTORY MUSEUM OF ARMENIA

NON - COMMERCIAL STATE ORGANIZATION

N 06-23/2

«30» 01 2018թ.

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեին

Դժվար է գերազնահատել հայոց գրի՝ ասել է թե այբուբենի դերն ու նշանակությունը:

Մեր պատմության և մշակույթի մեջ հայոց գիրը բազմազան և բացարձակ արժեք է: Մերոս պաշտոնի՝ 405թ. հայ գրերի գյուտից ի վեր, ի հեճուկս պատմական, քաղաքական այլևայլ իրադարձությունների, գիրը, որ նույնն է թե լեզուն, Հայաստան երկրի գոյատևման և մնայունության երաշխիքն է:

Գիրը Հայաստանի ամենաճշգրիտ կենսագիրն է ու հայոց պատմության անդավաճան ու արժանահավատ ուղեկիցը: Վկա դարերի հոլովումի մեջ հայ պատմիչների թողած հայերեն վիթխարի ժառանգությունը, ինչպես նաև V - VII դարերում ստեղծված վիմագիր արձանագրություններն ու արձանագիր առարկաները, որոնք լույս են ափռում հայկական ճարտարապետության, քանդակագործության, կիրառական արվեստի և ընդհանրապես հայ մշակույթի ծագման, ակունքների, ինքնության գիտական մեկնությունների համար:

Հայոց գիրը աշխարհի հետ շփվելու և աշխարհի հետ հաղորդակցվելու անխաղախ միջոցն է: Վկա թարգմանչական վիթխարի ժառանգությունը, որի սկիզբը դրվեց Վդարում՝ Աստվածաշնչի թարգմանությամբ:

Հայերեն գիրը իր նոր և բազմազան դրսևորումներն ունեցավ հայկական տպագրությանմեջ, որը սկիզբ առավ 1512 թվականին Գուտենբերգի գյուտից 50 տարի անց: Վենետիկում հրատարակվեց հայերեն առաջին տպագիր գիրքը՝ Պարզատումար, Ուրբաթագիրք, Տաղարան, իսկ 1666 թվականին Ամստերդամում լույս ընծայվեց հայերեն առաջին տպագիր Աստվածաշունչը:

Այս շատ կարճատև փաստարկների նկատառումով՝ Հայաստանի պատմության թանգարանը հավաստում է իր լիակատար համաձայնությունը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ցանկում ներառելու համար ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեին ուղղված «Հայկական տառարվեստը և նրա մշակութային դրսևորումները» հայտին:

Գ. Գրիգորյան

Տնօրեն

**MINISTRY OF CULTURE OF RA
HISTORY MUSEUM OF ARMENIA
NON-COMMERCIAL STATE ORGANIZATION**

No. 36-23/2

30/01/2018

*To the Intergovernmental Committee of Convention for the
Safeguarding of Intangible Cultural Heritage of UNESCO*

It's hard to overvalue the role and meaning of Armenian letters: the Alphabet.

The Armenian writing is a exclusive value in our history and culture. Since the invention of Armenian letters in 405 by Mesrop Mashtots, despite the historical, political and other events, the Armenian writing, which is the same as the language, has been the guarantee of survival and durability of Armenia.

The writing is the most accurate description of Armenia, as well as faithful and trustworthy guide of the Armenian history. Evidence can be the Armenian huge heritage left by the Armenian historians from the centuries, as well as lithograph records and inscriptions, which spread light on the architecture, sculpture, applied art and in general the creation of culture, origins, and scientific identities.

The Armenian writing is a means of communication with the world. The huge heritage of translations is the evidence, which started in the 5th century, with the translation of the Bible.

The Armenian letters had their new and diverse dimension in the Armenian printing, which started in 1512, 50 years after the invention of Gutenberg. The first Armenian printed book was published in Venice: "Parzatumar" (Simple Calendar of Armenians), "Urbatagirk" (Friday Book), and "Tagharan" (Book of Songs) and in 1666, the first Armenian printed Bible was published in Amsterdam.

With these summarized facts, the History Museum of Armenia provides its complete agreement for the inscription of the nomination "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions" addressed to the Intergovernmental Committee of Convention on the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage of UNESCO in the list of UNESCO.

Director:

G. Grigoryan /signed

OFFICIAL SEAL

Republic Square 4, Yerevan, 0010, RA,

Tel.: +374 10 52 06 91, 58 27 61, fax: +374 10 56 53 22, museum@historymuseum.am

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԻԳՐԱԴՐՈՅԹԻ ԵՐԱՐԻՈՒՄԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
ՓԱՅՏԱՐՎԵՍՏԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԻԶ ԽՈՐԴԱՏՐԱՅԻՆ ԳԱՐՈՒԹՅՈՒՆԵՐԸ

Հասցե: Երևան, Երևանի մարզ, Մարտիրոսի Ճ. Լ. ԽՈՐ. ՄԱՐԻ ՄԱՐԻ.

Էլ. փոստ: mlm@artwood.am, <http://www.artwood.am>

Թեմ: Երևանի մարզ: <http://www.mmr.am> / [woud-carving-museum.am](http://www.woud-carving-museum.am) /

02.02.2022

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային
ժառանգության պաշտպանության մասին»
կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեին

Փայտարվեստի թանգարանը Հայաստանի Հանրապետության ոչ
նյութական մշակութային ժառանգության պահպանման և տարածման
կարևորագույն օջախներից է, որն իր 40-ամյա գործունեության ընթացքում
մեծապես նպաստել է փայտի գեղարվեստական մշակման անհետացող
ավանդույթների վերականգնմանը: Թանգարանը յուրօրինակ դպրոց է, որտեղ
մասնագիտական կրթություն են ստանում փայտարվեստի վարպետները՝ այդ
կերպ ապահովելով ավանդույթի փոխանցումն ու կենսունակությունը:

Թանգարանի գործունեության ուղղություններից մեկը ժառանգված
ցուցանմուշների հայկական արձանագրությունների վերականգնումն է, որոնցում
տարբեր տառատեսակների օգտագործմամբ, փորագրված են մաղթանքներ,
հանելուկներ, անվանատառեր և այլն:

Այս ամենն արժևորելով, հուսով ենք, որ «Հայկական տառարվեստը և
դրա մշակութային դրսևորումները» ՀՀ հայտը կգրանցվի ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ցանկում:

Տնօրեն՝

Հենրիկ Սուլախյան

**MINISTRY OF CULTURE OF REPUBLIC OF ARMENIA
MUSEUM OF WOODCARVING
STATE NON-COMMERCIAL ORGANIZATION**

Paronyan St., 2 Building, 1st Floor, tel.: +374 10 532461,
E-mail: info@artwood.am, www.artwood.am
www.menq.am/wood-carving-museum/

02 February 2018

*Intergovernmental Committee of Convention for the
Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage of UNESCO*

The Museum of Woodcarving is one of the most significant focuses which preserves and spreads the intangible cultural heritage of the Republic of Armenia. During its 40 years activity, it highly contributed to the restoration of vanishing traditions of artistic processing of wood. The museum is a unique school, where masters of woodcarving receive a professional education, in that way ensuring the transfer and vitality of the tradition.

One of the directions of the activity of the Museum is the restoration of the Armenian records of inherited samples, where different wishes, riddles and initials are carved with the use of different letter types.

Valuing all the above-mentioned, we hope that the RA nomination "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions" will be inscribed in the list of UNESCO.

Director: Henrik Solakhyan /signed/
OFFICIAL SEAL

Executed by R. Badalyan
Tel.: 010 53 24 61

ՀՀ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԶԱՐԱՄԲԵՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՍՏԵՂԺԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊՈԱԿ

MINISTRY OF CULTURE RA
HOVHANNES SHARAMBEYAN CENTRE OF POPULAR CREATION

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մեակության
ժառանգության մասին» կոնվենցիայի
միջկառավարական կոմիտեին

Հայտնում ենք, որ հայոց այրուքներ և տառարվեստ դարերի պատմություն ունեցող մեակության
դրսերումներ են և «Հովհաննես Զարամբեյանի անվան ժողովրդական ստեղծագործության կենտրոն» ՊՈԱԿ-
ը, որը հանրապետությունում ոչ նյութական մեակության ժառանգության պահպանությունը, փոխանցումն ու
տարածումը ապահովող կարևորագույն օջախներից է, բազմաթիվ ծրագրեր է իրականացնում ժողովրդական
ստեղծագործության և արվեստի տարրեր ձևերում տառարվեստի մեակույթը կիրառելու և տարածելու
ուղղությամբ:

Դրա վկայությունն են ոչ միայն կենտրոնի հավաքածուներում զարդատառերով ձևավորված զորգերի,
ձևարվեստի, դեկորատիվ կիրառական իրերի և այլ ցուցանմուշներում առկա բաշխատառերը, ձկնատառերն ու
բուսական նախեր ներկայացող տառերի ձևավորումները, այլև Երևանում և Հայաստանի տարրեր
համայնքներում ժողովրդական ստեղծագործության դասերացների քննացում տարրեր տարիքի ազդեցիկների և
կանանց մասնակցությամբ տառարվեստի ավանգույրի ուսուցումը:

Մեծապես կարևորելով ոչ նյութական մեակության ժառանգության պահպանությունը և փոխանցման
ապահովումը Հայաստանում և մասնակցելով «Հայկական տառարվեստը և դրա մեակության դրսերումները»
հայտի պատրաստմանը՝ հուսով ենք, որ այն կգրանցվի ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարզկության ոչ նյութական
մեակության ժառանգության ցանկում:

«Հովհաննես Զարամբեյանի անվան ժողովրդական ստեղծագործության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն՝

Հ. Հովհաննիսյան

MINISTRY OF CULTURE OF RA
HOVHANNES SHARAMBEYAN CENTRE OF POPULAR CREATION

*To the Intergovernmental Committee of Convention
for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage of UNESCO*

It's worth mentioning that the Armenian alphabet and the art of Armenian letters are cultural dimensions that come from centuries, and the SNCO "Hovhannes Sharambeyan Centre of Popular Creation", which is one of the main focuses ensuring the preservation, transfer and spreading of intangible cultural heritage of the Republic, performs many programs for using and spreading the culture of the letters art in different forms of folk works and art.

The proof of them are not only the bird letters, fish letters and letters with flora patterns used in carpets, handicraft, decorative and applied arts and other exemplars of the collection of the Centre, but also the teaching of tradition of letters art with the participation of girls and women of different ages during the folk work classes in Yerevan and different communities of Armenia.

Highly valuing the preservation of intangible cultural heritage and ensuring its transfer, as well as participating in the preparation of the nomination "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions", we hope that it will be inscribed in the List of Intangible Cultural Heritage of Humanity of UNESCO.

H. Hovhannisyan /signed

Director of SNCO "Hovhannes Sharambeyan Centre of Popular Creation"

OFFICIAL SEAL

**«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ» ՊՈԱԿ
«NATIONAL LIBRARY OF ARMENIA»**

N 4/14

25. 01. 2018թ.

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային
ժառանգության պաշտպանության մասին»
կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեին

«Հայաստանի ազգային գրադարան» ՊՈԱԿ-ը հանրապետության կարևորագույն մշակութային օջախներից է՝ գրադարանագիտական, մատենագիտական, մեթոդական և տեղեկատվական համապետական գիտահետազոտական կենտրոն, ուր պահվում են հայ տպագիր արտադրանքի նմուշներ և իրականացվում են բազմաբնույթ միջոցառումներ գրքի և տպագիր արտադրանքի պահպանության ու հանրահոջակման ուղղությամբ:

Այս հսկայածավալ գործընթացների շրջանակում նշանակալի տեղ ու դեր է հատկացվում հայկական տառարվեստի պատմության, տառատեսակների կառուցվածքային առանձնահատկությունների ու ոճական յուրահատկությունների ուսումնասիրությանը, որն իրականացվում է գրադարանի համակարգչային տառատեսակների մշակման ենթաբաժնում, ուր նախագծում ու թվայնացնում են հայկական տառատեսակները:

Վերը նշվածից բացի, հայերեն գրատպության դերի կարևորման և այն հանրությանը ներկայացնելու նպատակով գրադարանում գործում է նաև Գրատպության թանգարան:

«Հայաստանի ազգային գրադարան» ՊՈԱԿ-ը արժևորելով հայկական տառաստեղծման շարունակական ու ստեղծագործական գործընթացը և դրա հանրահոջակումը լայն հասարակության մեջ՝ կարևորվում է «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» հայտի գրանցումը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ներկայացուցչական ցանկում:

Տիգրան Զարգարյան

**MINISTRY OF CULTURE OF THE REPUBLIC OF ARMENIA
NATIONAL LIBRARY OF ARMENIA SNCO**

No. 4/14

25 January 2018

*To the Intergovernmental Committee for the
Safeguarding of Intangible Cultural Heritage of UNESCO*

The SNCO “National Library of Armenia” is one of the most important cultural centers of the Republic, a scientific-research center of Library Studies, Bibliography, Methodology, and Information, where samples of Armenian printed products are kept and various events are taken place for the protection and popularization of books and printed products.

In frames of these huge processes, the study of the history of Armenian letters art, structural peculiarities and stylistic features of fonts has its essential place and role, which is performed in the department of the library on processing of computer fonts, where the Armenian fonts are designed and digitalized.

Besides the above-mentioned, the Museum of Printing operates for the purposes of highlighting the role of Armenian printing and presenting it to the public.

Highlighting the continual and creative process of Armenian font creation and its popularization in the society, the SNCO “National Library of Armenia” finds the inscription of the nomination “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions” in the Representative List of Intangible Cultural Heritage of Humanity of UNESCO very important.

Regards,
Tigran Zargaryan
Director /signed
OFFICIAL SEAL

National Library of Armenia
72 Teryan St., Yerevan, 0009, Armenia
www.nla.am
E-mail: info@nla.am

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
<<Վ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԱՐԱԳԱԾՈՏՆԻ ՄԱՐԶԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ>> ՊՈԱԿ

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության մասին»
կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեին

Հայ ժողովրդի մեջ հայկական այբուբենի նկատմամբ սերն ու մեծագույն ակնածանքը անչափելի է: Եվ պատահական չէ, որ հայ գրչարվեստի մեջ ձևավորվել է առանձին ճյուղ՝ հայկական տառարվեստ: Հայ նկարիչները մեծ երևակայությամբ ու խորիմաստությամբ են ստեղծել կենդանագրերն ու թռչնագրերը: Ձեռագրերի խորանագարդերում ու լուսանգագարդերում կան տարատեսակ թռչունների ու կենդանիների պատկերներով տառատեսակներ, որոնք իրենց նրբաճաշակությամբ, համաչափությամբ, վառ գունային աներևակայելի լուծումներով գրավում են ամենախստապահանջ արվեստասեր հասարակությանը:

Մեր ժամանակներում ևս հայ հասարակության մեջ չի նվազել հետաքրքրությունը հայկական տառարվեստի նկատմամբ: Ավելին՝ հայկական տառատեսակների պահպանման և մշակման բաժնի կողմից տարվում են աշխատանքներ տառարվեստի զարգացման, հայկական տառարվեստի նոր և ավանդական ձևերի մշակման և միջազգային ճանաչման համար:

Այս համատեքստում Վ. Պետրոսյանի անվան Արագածոտնի մարզային գրադարանը յուրաքանչյուր տարի մայրենի լեզվի միջազգային օրվա առթիվ անց է կացնում բազմաբնույթ ու բազմաբովանդակ միջոցառումներ:

2017 թ. կազմակերպված միջոցառումների շարքում առանձնացվեց «Հայկական թռչնագրեր» խորագիրը կրող միջոցառումը՝ նվիրված հայկական տառարվեստին: Միջոցառումը լայն արձագանք ու մեծ հնչեղություն ունեցավ մարզի բոլոր համայնքերում: Բազմաթիվ էին այն ընթերցողները, ովքեր հետաքրքրվում էին, թե երբվանից և ովքեր են հայոց այբուբենն օգտագործելով նկարել թռչնագրեր և կենդանագրեր և թե ինչ զարգացում ու առաջընթաց ունի այն մեր օրերում:

Մեծապես կարևորելով ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանությունը և փոխանցման ապահովումը համայնքներում և մասնակցելով «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» հայտի պատրաստմանը՝ հուսով ենք, որ այն կգրանցվի ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ցանկում:

Լ. Կիրակոսյան

Վ. Պետրոսյանի անվան Արագածոտնի
մարզային գրադարանի տնօրեն

MINISTRY OF CULTURE OF THE REPUBLIC OF ARMENIA
ARAGATSOTN MARZ LIBRARY NAMED AFTER V. PETROSYAN

To the Intergovernmental Committee
for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage of UNESCO

The love and huge respect of Armenian nation towards Armenian alphabet is immeasurable. And it is not accidental, that a separate branch called the art of Armenian letters has been formed in Armenian Scribal Art. Armenian artists have created animal letters and bird letters with big imagination and sophistication. In the margin and vignette patterns of manuscripts, one can see fonts with various birds and animals, which attract even the most demanding art lovers with their elegance, symmetry, and incredibly vivid color solutions.

Nowadays the Armenian society isn't less interested in the art of Armenian letters. Moreover, works are carried out by the Department of Preservation and Processing of Armenian fonts for the development, and processing of new and traditional types of Armenian letters as well as their international recognition.

In this context, Aragatsotn Marz Library after V. Petrosyan annually conducts various events on the occasion of the International Mother Language Day.

The event entitled "Armenian Bird Letters" dedicated to the Art of Armenian letters took a special attention among the events organized in 2017. The event received wide response in all communities of the marz (region).

There were many readers who were interested in the facts when and who painted first bird letters and animal letters using the Armenian alphabet, and what development and progress it has nowadays.

Highlighting the importance of the preservation of intangible cultural heritage and the provision of its transfer to the communities, as well as upon participating in the preparation of the nomination "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions", we hope that it will be inscribed in the list of Intangible Cultural Heritage of Humanity of UNESCO.

L. Kirakosyan /signed
Director of Aragatsotn Marz Library named after V. Petrosyan

0201 Sisakyan 2/10, Ashtarak, Aragatsotn marz, tel.: 0232-3-32-43,
e-mail: agradaran@gmail.com

ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ԱՐՎԵՍՏԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Երևան 0019, Մարշալ Բաղրամյան 24/IV / Ереван 0019, пр. Маршала Баграмяна 24/IV / 24/IV Marshal Baghramyan Ave., Yerevan 0019
tel.: + 374 10 58 37 02, fax: + 374 10 58 11 09, instarts@sci.am, www.arts.sci.am

N 2478 - 01 / 29 հունվարի 2018 թ.
012

**ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության
մասին»
կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեին**

Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի Արվեստի ինստիտուտը՝ հայ արվեստագիտության գլխավոր կենտրոնը, այն միակ գիտական օջախն է, որտեղ կատարվող ուսումնասիրությունների կարևոր ուղղություններն են հայ արվեստի գրեթե բոլոր տեսակների (կերպարվեստ, ճարտարապետություն, դեկորատիվ և կիրառական արվեստներ, երաժշտություն, թատրոն, կինո և հեռուստատեսություն) պատմության և տեսության հիմնախնդիրները: Աշխատանքներ են տարվում հայ արվեստի դասականների ստեղծագործական, հուշագրային, նամակագրական ժառանգության ակադեմիական հրատարակության, ֆոլկլորային նմուշների հավաքման, դասակարգման, վերծանության, համակարգչային մշակման ուղղությամբ:

Հայկական այբուբենը և տառարվեստը, որպես զարդանախշ ու խորհրդանշական պատկեր, մեծ տեղ են ունեցել միջնադարյան մանրանկարչության մեջ, ձեռագիր մատյաններում, խաչքարերում, վիմագիր արձանագրություններում, հնատիպ գրքերում, իսկ հետագայում նաև ժողովրդական ստեղծագործության մեջ, գորգարվեստում և դեկորատիվ-կիրառական արվեստի այլ տեսակներում:

Ըստ այդմ՝ արժևորելով հայկական զարդատառի արվեստը և դրա կիրառությունը ժողովրդական ստեղծագործության տարբեր բնագավառներում՝ կարևորում ենք «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» հայտի գրանցումը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ցանկում:

Հարգանքով՝

ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի տնօրեն,

ԳԱԱ թղթակից անդամ,

Արվեստի վաստակավոր գործիչ՝

 Արարատ ԱՐԱՍՅԱՆ

**NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF RA
INSTITUTE OF ARTS**

24/IV Marshal Baghramyan Ave., Yerevan, 0019, tel.: + 374 10 58 37 02, fax: + 374 10 58 11 09, instart@sci.am, www.arts.sci.am

No 2478-1/012
29 January 2018

*To the Intergovernmental Committee of Convention for the
Safeguarding of Intangible Cultural Heritage of UNESCO*

The Institute of Arts of the National Academy of Sciences of the Republic of Armenia, the main center of the Armenian Art Studies, is the only scientific focus, the main directions of the studies of which are the issues of almost all types of Armenian art (fine arts, architecture, decorative and applied arts, music, theatre, cinema, and television), its history and theory. Works are being conducted directed to the academic publishing, collecting folklore samples, classifying and interpreting, digital processing of creative, memorable, epistolary heritages of Armenian art classics.

The Armenian alphabet and letters art, as an ornamental and symbolic image, had their key role in medieval miniature, written records, khachkars (cross stones), lithograph records, ancient books, and later – in folk works, in carpet weaving and other types of decorative and applied arts.

Hence, valuing the art of Armenian ornamental writing and its use in different spheres of folk works, we highlight the importance of the inscription of the nomination “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions” in the List of Intangible Cultural Heritages of Humanity of UNESCO.

Respectfully,
Ararat AGHASYAN /signed
Director of the Institute of Arts of RA NAS
Correspondent of RA NAS
Honored figure of Arts of RA
OFFICIAL SEAL

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

REPUBLIC OF ARMENIA MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
STATE ACADEMY OF FINE ARTS OF ARMENIA

0009, Հ.Հ. ք. Երևան, Իսահակյան 36
36 Isahakyan str, Yerevan, 0009, Republic of Armenia

Հեռ./Tel. (+374 10) 56 07 26
Ֆաքս./Fax (+374 10) 54 27 06
Էլ.-փոստ/E-mail: yafa@yafa.am ; info@yafa.am

N 19 02.02.2018թ.

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային
ժառանգության պաշտպանության մասին»
կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեին

1945 թվականին հիմնադրված Հայաստանի գեղարվեստի պետական ակադեմիան իր գոյության տասնամյակների ընթացքում ձևավորել է մնայուն արժեքներ՝ պատրաստելով մասնագետներ կերպարվեստի, դիզայնի, համակարգչային գեղարվեստական նախագծման, դեկորատիվ կիրառական արվեստի, հագուստի մոդելավորման ոլորտներում՝ այդ կերպ մեծապես նպաստելով հանրապետության գեղարվեստական մշակույթի ավանդույթների պահպանմանը, փոխանցմանը և կայուն զարգացմանը:

Ակադեմիայի դասավանդման ծրագրերում նշանակալի տեղ են զբաղեցնում գեղարվեստական կրթության թեմաները և հատկապես հայկական տառարվեստի բազմաբնույթ դրսևորումներին առնչվող գիտելիքների և ունակությունների ձեռքբերումը: Ուսանողները դասընթացների ընթացքում ոչ միայն ծանոթանում են տառարվեստին, այլև նոր մոտեցումներ հանդես բերում զարդատառերի և համակարգչային տառերի ստեղծման գործում:

Ըստ այդմ՝ արժևորելով հայկական զարդատառի արվեստը և դրա կիրառությունը ֆորմալ կրթության բնագավառում՝ կարևորում ենք «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» հայտի գրանցումը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մարդկության ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ցանկում:

Ա. ԻՍԱԲԵԿՅԱՆ

Կատարող Արտաքին կապերի
բաժնի վարիչ Մերի Պատվականյան / հեռ. 542706/

**REPUBLIC OF ARMENIA MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
STATE ACADEMY OF FINE ARTS OF ARMENIA**

36 Isahakyan Str., Yerevan, 0009, Republic of Armenia

Tel.: (+374 10) 56 07 26

Fax: (+374 10) 54 27 06

E-mail: yafa@yafa.am, info@yafa.am

N 19 02 February 2018

To the Intergovernmental Committee of Convention for the
Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage of UNESCO

Founded in 1945, during its history of decades, the State Academy of Fine Arts of Armenia formed stable values preparing specialists in the spheres of fine arts, design, computer design, decorative and applied art, cloth modeling, promoting the preservation, transfer and stable development of traditions of artistic culture of the Republic.

The topics on artistic education and namely the acquisition of knowledge and skills related to the various dimensions of the art of Armenian letters have their essential place in the teaching programs of the Academy. During the courses, the students not only get acquainted with the letters art, but also present new approaches in the creation of ornamental letters and computer fonts.

Hence, valuing the arts of Armenian ornamental writing and its use in formal education sphere, we highlight the importance of inscription of the nomination "Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions" in the List of Intangible Cultural Heritage of Humanity of UNESCO.

Rector: A. ISABEKYAN /signed/
OFFICIAL SEAL

Executed by Head of Foreign Affairs Department: Meri Patvakanyan /tel.: 54 27 06/

REPUBLIC OF ARMENIA MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
“YEREVAN STATE COLLEGE OF FINE ARTS AFTER P.TERLEMEZYAN” SNCO

0026, ք. Երևան, Արշակունյաց 39, ք. Երևան, փ. Արշակունյաց 39, 39 Arshakunyats str., Yerevan, Հեռ./Տեղ./Tel.: 44-38-04, 44-26-72
E-mail: terlemezyan@yandex.ru, www.terlemezyan.com

31.01.2018թ.

No 09/78

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության
մասին» կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեին

Երևանի Փանոս Թերլեմեզյանի անվան գեղարվեստի պետական քոլեջը հիմնադրման օրվանից (1921 թ.) ունեցել է նկարչության և քանդակագործության բաժիններ, սեփական բրուտանոց: 1925 թ. ավելացել են նաև ոսկերչության, փայտագործության, ասեղնագործության (ավելի ուշ՝ գորգագործության) բաժինները:

Պահպանելով ավանդույթները, քոլեջում մեծ տեղ է տրվում հայկական միջնադարյան արվեստին, մանրանկարչության և գեղագրության՝ դասական ձևակերպմամբ վայելչագրության, ուսումնասիրությանը:

Այսօր քոլեջում գործում են գեղանկարչության, քանդակագործության, դիզայնի և զարդային կիրառական արվեստի ու ժողովրդական արհեստների բաժիններ, որտեղ սովորում է շուրջ 770 ուսանող: 2007 թ.-ին քոլեջի տարածքում բացվեց «Թերլեմեզյան» ցուցասրահը, որը կազմակերպում է մշակութային փառատոններ, ուսանողական և դասախոսական ամենամյա ցուցահանդեսներ՝ «Թերլեմեզյանցիներ» խորագրի ներքո: Քոլեջը կապեր է հաստատել բազմաթիվ օտարերկրյա կրթօջախների և դեսպանատների հետ, իրականացվում են փորձի փոխանակումներ, փոխադարձ այցեր: Այսօր էլ քոլեջը չի բավարարվում ձեռք բերվածով: Այն մի կենդանի օրգանիզմ է, որը շարունակում է զարգանալ՝ իր մեջ ներառնելով նորագույն միտումները թե կերպարվեստի, թե մանկավարժության ասպարեզներում: Այստեղ դասավանդում են ակտիվ ստեղծագործական կյանքով ապրող նկարիչներ: Նրանցից յուրաքանչյուրն ունի իր գեղարվեստական ոճը և տեխնիկան, որը փոխանցում է ուսանողներին:

2017 թ. քոլեջում դասավանդում է երկար տարիներ հայկական գեղագրության (կալիգրաֆիայի) ուսումնասիրությամբ զբաղվող գեղագրիչ Ռուբեն Մալայանը, որը շարունակաբար ուսումնասիրում է Հայաստանում և հայկական սփյուռքի հայաշատ գաղթօջախներում գտնվող արխիվներն ու վիմագրերը և իր փորձը փոխանցում ուսանողներին:

Փոխանցելով մշակութային ավանդույթները հաջորդ սերունդներին, սերմանելով

պատանիների մեջ համամարդկային և ազգային հոգևոր արժեքներ, Թերլեմեզյանի քոլեջը նաև իրականացնում է շատ կարևոր սոցիալ-մշակութային՝ մասնագիտությունների պահպանման և վերարտադրության գործառույթ /մասնավորապես շուկայական հարաբերություններում մոռացվող և կորսվող մասնագիտությունների պարագայում/, միաժամանակ Հայաստանում ձևավորելով սոցիալ-մշակութային և տեղեկատվական միջավայրի համար պահանջարկ:

Հարգանքով՝ տնօրեն Ա. Մնացականյան

REPUBLIC OF ARMENIA MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
YEREVAN STATE COLLEGE OF FINE ARTS AFTER P. TERLEMEZYAN SNCO
39 Arshakunyats str., Yerevan, Tel.: 44-38-04, 44-26-72

31 January 2018

No. 09/78

*To the Intergovernmental Committee for the
Safeguarding of Intangible Cultural Heritage of UNESCO*

Since its foundation (1921), Yerevan State College of Fine Arts after Panos Terlemezyan has had departments of arts and sculpturing, as well as its own pottery. From 1925, the sections of jewelry, woodworking, and embroidery (later: carpet weaving) have been added.

Preserving the traditions, college pays attention to the study of Armenian middle art, miniature, and classic calligraphy.

Nowadays college has departments of fine arts, sculpturing, design, applied art of jewelry, and folk art, where nearly 770 students study. In 2007, "Terlemezyan" gallery was opened, which organizes cultural festivals, students' and professors' annual exhibitions, entitled "Terlemezyantsiner" (Terlemezyan people). College cooperates with many foreign educational centers and embassies, experience exchange and mutual visits are performed. Currently as well, the College does not get enough of it. It is a living organism, which continues to develop, involving in it the newest tendencies both in the field of fine art and the pedagogy. The professors of the College are the artists living an active creative life. Each of them has its artistic style and technique, which is transferred to the students.

In 2017, Ruben Malayan, a calligrapher involved in the study of Armenian calligraphy for years, teaches at College, and continually studies the archives and lithograph of the colons of Armenian diaspora, and transfers his experience to the students.

Transferring the cultural traditions to the next generations, and instilling the humane and national values in the youth, the College also performs a very important social-cultural function of preserving and reproducing the specialties (particularly, in case of specialties being forgotten and lost in the market relations), at the same time forming a demand for social-cultural and informative environment in Armenia.

We highlight the importance of the inscription of arts of Armenian letters and its cultural expressions in the list of UNESCO and express our agreement in that topic.

Respectfully,
A. Mnatsakanyan
Director /signed
OFFICIAL SEAL

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՊԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ

«ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԱՐԴԱԿԻՐԱՌՈՎԱԿԱՆ ԱՐԿԵՍՏԻ
ԱՐԿԵՍՏԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՐ
ԱՌԿՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

«ЕРЕВАНСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ
РЕМЕСЛЕННОЕ УЧИЛИЩЕ ДЕКОРАТИВНО-
ПРИКЛАДНОГО ИСКУССТВА»
ГОСУДАРСТВЕННАЯ НЕКОММЕРЧЕСКАЯ
ОРГАНИЗАЦИЯ

YEREVAN CRAFTSMAN STATE SCHOOL OF DECORATIVE-APPLIED ART NONCOMMERCIAL STATE ORGANIZATION OF
THE

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

ՀԱՅԵՐ Ի ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԱՐԴԱՐՈՒ ՇՈՒ ԶԱՆԱԿՆԵՐ ԸՅ

Հեռ. (+37410) 226358

TEL: 01037410226358@GMAIL.COM

ՀԱՅԵՐ Ի ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԱՐԴԱՐՈՒ ՇՈՒ ԶԱՆԱԿՆԵՐ ԸՅ

ТЕЛ. (+37410) 226358

33 CONTACT@SUMNARANS@GMAIL.COM

ADDRESS: CITY YEREVAN, KHANAKSOL HEEK, BAKAVAX 23

TEL: (+37410) 226358

E-MAIL: USUMNARANS@GMAIL.COM

N/499

«06» 02 2018 թ

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-Ի «ՈՋ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ»
ԿՈՆՎԵՆՅԱՅԻ ՄԻՋԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻՆ

Երևանի զարդակիրառական արվեստի արհեստագործական պետական ուսումնարանը մշակութային կրթության կայուն ավանդույթներ ունեցող ֆորմալ կրթության համակարգ է, ուր մեծ տեղ և դեր է հատկացվում ոչ նյութական մշակութային ժառանգության բազմաբնույթ ձևերի պահպանության, փոխանցման և տարածման խնդիրներին:

Ուսումնարանի դեկորատիվ և կիրառական արվեստի, գորգագործության, ասեղնագործության, փայտի և քարի փորագրության (ուսումնարանի ուսանողների ձեռքի աշխատանքները՝ քարե փորագրված տառերը տեղադրված են ուսումնարանի բակում, իսկ խաչփայտերը՝ զարդարված հայկական տառերով, պարբերաբար ներկայացվում են ցուցահանդեսներին), հագուստի մոդելավորման դասընթացների ընթացքում գործածվող հիմնական զարդամոտիվներից են հայոց այբուբենի տառերը, որոնք կիրառվում են ոչ միայն միջնադարյան մանրանկարչության զարդատառերից ընդօրինակված ձևերով, այլև նոր ստեղծագործական ձևավորումներ են ստանում ուսումնարանի աշակերտների կողմից:

Իրապես կարևորելով հայկական տառարվեստի ավանդույթի պահպանումը՝ արժևորում ենք ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ցանկում հայկական տառարվեստի և դրա մշակութային դրսևորումների գրանցման անհրաժեշտությունը և հայտնում մեր համաձայնությունը այդ հարցում:

Հարգանքով՝

Տնօրեն՝

Անդրանիկ Հովհաննիսյան

**YEREVAN CRAFTSMAN STATE SCHOOL OF DECORATIVE-APPLIED ART
NONCOMMERCIAL STATE ORGANIZATION
OF THE MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF
ARMENIA**

Address: Kanaker Hydroelectric Power Station District, 23 Building

Tel.: +374-10-239358

E-mail: USUMNARAN5@GMAIL.COM

No 1499

6 February 2018

*To the Intergovernmental Committee for the
Safeguarding of Intangible Cultural Heritage of UNESCO*

Yerevan Craftsman State School of Decorative-Applied Art is a formal educational system having stable traditions of cultural education, where the issues on safeguarding, transfer and propagation of various forms of the intangible cultural heritage are paid a great attention to.

One of the main ornamental patterns used during the courses of decorative and applied art, carpet weaving, embroidery, stone and wood graving (the handmade works of the pupils of the school, namely the graved letters from stone are set in the yard of the School, and the wood crosses, designed with Armenian letters, are periodically being presented in the exhibitions), clothes modelling of the School is the letters of Armenian alphabet, which are used not only in the forms copied from the ornamental writing in medieval miniature but receive new creative design by the pupils of the School.

Highlighting the importance of the safeguarding of the art of Armenian letters, we value the necessity of the inscription of the Armenian letter art and its cultural expressions in the list of UNESCO and give our consent on that matter.

Respectfully,
Andranik Hovhannisyan /signed
Director

«ՏԵՐՅԱՆ»

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության մասին»

կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեն

«Տերյան մշակութային կենտրոն» հասարակական կազմակերպությունը հայկական ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանության, վերականգնման, տարածման մասնավորապես ազգային հագուստի, մանրանկարչության, գորգագործության, կարպետագործության և ասեղնագործության բազմակողմանի ուսումնասիրություն ու վերականգնում իրականացնող կազմակերպություն է

Հայաստանի տարբեր համայնքերում, Երևանում, ինչպես նաև միջազգային ասպարեզում երկարամյա գործունեության ընթացքում հասարակական կազմակերպությունը զգալի տեղ է տալիս հայկական տառարվեստի և դրա մշակութային դրսևորումների ավանդույթի պահպանմանն և կիրառմանը: Հայկական տառարվեստը բազմաբնույթ ու բազմապիսի զարդատառերի տեսքով տեղ է գտնում հասարակական կազմակերպության ծրագրերի իրականացման ընթացքում գործված գորգերի, ազգային ոճով հագուստների, հագուստների տարբեր աջակցությունների, մանրանկարչական ձևավորումների և ժողովրդական ստեղծագործության տարբեր իրերի ձևավորումներում:

Ըստ այդմ՝ «Տերյան մշակութային կենտրոն» հասարակական կազմակերպությունը արժևորելով իր գործունեությունը, որպես ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանությունը և փոխանցումը ապահովող կազմակերպություն, կարևորում է «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» հայտի գրանցումը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ում:

«Տերյան մշակութային կենտրոն» հասարակական կազմակերպության գործադիր տնօրեն՝

Լիլիթ Մելիքյան

Ք. Երևան, Տերյան փող., 72 շենք

Հեռ. +374-10-587242

Էլ. փոստ, teryan.cultural.center@gmail.com

TERYAN CULTURAL CENTER

*To the Intergovernmental Committee for the
Safeguarding of Intangible Cultural Heritage of UNESCO*

The non-governmental organization “Teryan Cultural Center” is an organization dealing with the safeguarding, restoring, and spreading of Armenian intangible cultural heritage, particularly performing diverse study and restoration of national costumes, miniature, carpet weaving, and embroidery.

During its long-term activity in different communities of Armenia, in Yerevan, as well as in international sphere, the NGO gives essential place to the protection and use of Armenian letter art and its cultural expressions. During the performance of programs of the NGO, the art of Armenian letters is used in the form of diverse ornamental writing in the design of weaved carpets, national costumes, costume garments, miniature design and other national staff.

Hence, highlighting its activity as an organization ensuring the safeguarding and transfer of intangible cultural heritage, the non-governmental organization “Teryan Cultural Center” sees the importance of the inscription of the nomination “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions” in UNESCO.

Lilit Melikyan /signed
Executive Director of NGO “Teryan Cultural Center”

72 Teryan St., Yerevan
Tel.: +374-10-587242
E-mail: teryan.cultural.center@gmail.com

ԿԷԱՆ

Կրթամշակութային ՀԿ

Հասցե՝ ՀՀ, Երևան, Փ. Թերլեմեզյան 45/1

Էլ. հասցե՝ keanhayastan@gmail.com

ՖԲ էջ՝ fb.com/keanhayastan

Հեռ.՝ +374 91 85 90 98

Նամակ համաձայնության

«Կեան» հայ ժողովրդական մշակույթի ուսումնագործնական կենտրոնը կազմակերպում է ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանությանն ուղղված դասընթացներ մանուկների և պատանիների համար: Նպատակներից են նաև ավանդական մշակույթի միջոցով մատաղ սերնդին տալ ինքնաճանաչողության, ինքնաբացահայտման, ինքնադրսևորման հնարավորություն, փոխանցել հայ ավանդական մշակույթի մասին կայուն և խորքային գիտելիք, զարգացնել ձեռարվեստի գործնական հմտություններ: Այդ ամենն իրականացվում է հայկական մանրանկարչության, կարպետագործության, տիկնիկագործության և ժողովրդական խաղերի դասընթացների միջոցով, որոնց ընթացքում մեծ տեղ ու դեր են գտնում հայկական զարդանախշերի, խորհրդանշանների և տառարվեստի տարբեր կիրառությունները:

Տառարվեստն այս դեպքում ոչ միայն սերնդի գրագիտության, այլև գեղագիտական զարգացման և ավանդական զարդանախշային արվեստին տիրապետելու կարևորագույն միջոց է:

«Կեան» հայ ժողովրդական մշակույթի ուսումնագործնական կենտրոնը՝ որպես ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանությունը և փոխանցումը ապահովող կազմակերպություն, կարևորում է «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» հայտի գրանցումը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ում:

Լևոն Կեան

«Կեան» ՀԿ-ի նախագահ
Վ. Սիմոնյան

KEAN
Educational and Cultural Non-Governmental Organization

Address: 45/1 Terlemezyan St., Yerevan, RA

E-mail: keanhayastan@gmail.com

Facebook page: fb.com/keanhayastan

Tel.: +374 91 85 90 98

Letter of Consent

The Educational Practical Center of Armenian National Culture “Kean” organizes courses for children and young people directed to the safeguarding of intangible cultural heritage. One of the objectives is to give the young generation opportunity of self-awareness, self-disclosure, and self-expression through traditional culture, to transfer a stable and deep knowledge on Armenian traditional culture, to develop practical skills on handicraft. All the mentioned is done through courses on Armenian miniature, carpet weaving, puppet making, and folk games, during which special attention is paid to different uses of Armenian ornaments, symbols, and letters art.

In this case, the letters art is not only a means of literacy of the generation, but also the most important means of developing literacy and mastering the traditional ornamental writing art.

As an organization ensuring the safeguarding and transfer of intangible cultural heritage, the center “Kean” highlights the importance of inscription of the nomination “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions” in UNESCO.

V. Simonyan /signed
President of “Kean” NGO
SEAL

Համաձայնության նամակ

«Կենաց տուն» մշակութային հասարակական կազմակերպությունը ստեղծվել է 1997 թվականին: Կազմակերպության գործունեության հիմնական նպատակը ժողովրդական ստեղծագործության պահպանումն է, ավանդական ծեռարվեստի փոխանցման և տարածման ապահովումը Հայաստանի տարբեր համայնքներում, մշակութային տարբեր ճյուղերին նվիրված ցուցահանդեսների, սեմինարների և դասախոսությունների կազմակերպումը Հայաստանում և արտերկրում:

Արդեն երկու տասնամյակ է, ինչ «Կենաց տուն» մշակութային հասարակական կազմակերպությունը կազմակերպում է ձեռքի աշխատանքի դասընթացներ երևանում և մարզերում, որոնց մասնակցում են տարբեր տարիքի մարդիկ, հիմնականում սոցիալական խոցելի խմբերի երեխաներ և մեծահասակներ, կանայք: Գործազուրկ կանայք, սովորելով ծեռարվեստի տարբեր տեխնիկաներ կարողանում են արտադրել տարբեր ապրանքներ և այդպիսով հնարավորություն ունենում օրվա ապրուստ վաստակել: Նրանց աշխատանքները ցուցադրվում և վաճառվում են նաև արտասահմանյան մեր ցուցահանդեսներում, դառնալով հիմք մշակութային երկխոսությունների հաստատման և փոխըմբռման: Դասընթացների ընթացքում մասնակիցները պատրաստում են տարբեր հուշանվերներ, կենցաղային առարկաներ, ամանոթյա զարդարանքներ, խաղալիքներ և այլն, ծանոթանում ավանդական արհեստներին և դրանց առանձնահատկություններին, ինչպիսիք են, կարպետագործություն, թաղիքագործություն, ասեղնագործություն, փայտագործություն, խեցեգործություն, քարի փորագրություն և այլն:

Հայկական ավանդական ծեռարվեստին քնորոշ են զարդանախշ տառերը: Այբուբենի գեղազարդումը, տառերի և հարակից զարդանների գեղարվեստական կերպավորումը գալիս են խոր հնությունից, ժառանգվել ու մինչև այժմ պահպանված են դրանց կիրառման հարուստ ավանդույթները: Ծարուսակելով ու զարգացնելով այդ ավանդույթները մենք մեծապես ներգրավում ենք զարդատառերի ու այբուբենի գործածությունը մեր ծրագրերում, դրանցով հաճախ հարստացվում են դասընթացների ընթացքում պատրաստված ձեռքի աշխատանքները: Հայկական այբուբենը բոլորիս համար ոչ միայն գրավոր խոսքի, այլև ծեռարվեստի, ստեղծագործության ու ներշնչանքի աղբյուր է, նախնիներից ժառանգված ստեղծագործականություն, նորարարություն ու գեղարվեստական երևակայության հարուստ փորձ ձեռք բերելու հիմք ու հնարավորություն:

Կարևորելով հայկական տառարվեստը և դրա կիրառումը հասարակական կազմակերպության գործունեության ընթացքում և մասնակցելով «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» հայտի պատրաստմանը՝ հավատացած ենք, որ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ում դրա գրանցումը մեծապես կնպաստի տարրի պահպանմանը և խթան կհանդիսանա հետագա մշակութային դրսևորումների շրջանակի ընդլայնման համար:

«Կենաց տուն» մշակութային
հասարակական կազմակերպություն

Նախագահ՝

պարոն

Վանո Դադոյան

22.01.2018թ.

KENATS TUN Cultural NGO

Address: 38 Pushkin Str., II floor, 0010, Yerevan, Armenia, (37491) 37-02-14, (37494) 37-02-14, (37494) 75-73-02, e-mail: mneyan@yahoo.com, <http://www.facebook.com/ktun.org>

Letter of Consent

The cultural non-governmental organization “Kenats Tun” was founded in 1997. The main objective of the activity of the organization is the safeguarding of folk art, provision of transfer and spreading of traditional handicraft in different communities of Armenia, as well as organization of exhibitions, seminars, and lectures dedicated to different cultural branches in Armenia and abroad.

It's already two decades the cultural non-governmental organization “Kenats Tun” has been organizing handicraft courses in Yerevan and marzes, where people of different age, mainly vulnerable children and adults, women participate. Studying different techniques of handicraft, the unemployed women manage to produce different products and thus get opportunity to earn for their living. Their works are exhibited and sold in our foreign exhibitions, becoming a basis for the establishment and comprehension of cultural dialogues. During the courses, the participants prepare different souvenirs, everyday staff, New Year ornaments, toys, etc., get acquainted with the traditional arts and their peculiarities, such as carpet weaving, felt weaving, embroidery, woodworking, ceramics, stone engraving, etc.

Ornamental letters are typical for Armenian traditional handicraft.

Decoration of the alphabet and artistic design of letters are coming from ancient times, they are inherited, and the rich traditions of their use are still preserved. Continuing and developing these traditions, we highly involve the use of ornamental letters and the alphabet in our programs: the handmade works prepared during our classes are usually enriched with them. For all of us, Armenian alphabet is not only a means for written speech, but also a source of handicraft, inspiration and creativity; it's a basis and opportunity to obtain our ancestors' creativity, innovation, and rich experience of artistic imagination.

Highlighting the importance of the art of Armenian letters and its use in the activity of the non-governmental organization as well as participating in the preparation of the nomination “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions”, we believe that its inscription in UNESCO will highly promote the safeguarding of the element and will stimulate the expansion of scope of its future cultural dimensions.

Mr. Vano Dadoyan /signed

President of the cultural non-governmental organization “Kenats Tun”

SEAL

22 January 2018

**<<ՌՈՒԲԵՆ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ-ԽԱՉԲԱՐԵՐԻ ՎԱՐՊԵՏԱՅ ԴՊՐՈՑ>> ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ՀԱՍՏԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ**

**ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պաշտպանության մասին»
կոնվենցիայի միջկառավարական կոմիտեին**

«Ռուբեն Նալբանդյան խաչքարագործության դպրոցը» գործում է Հայաստանի Հանրապետության Արմավիրի մարզի Արշալույս համայնքում: Դպրոցում համայնքի երեխաներն ու պատանիները ոչ միայն խաչքարագործություն են սովորում, այլև տառարվեստ, քանդակագործություն, գորգագործություն, գեղանկարչություն և կավագործություն:

Հայկական ավանդական խաչքարագործությանը բնորոշ են զարդանախշ տառերը, որոնցով ձևավորվում են խաչքարերը: Օգտագործվում են տարբեր բնույթի ու ոճի զարդատառեր և աշակերտները պարապմունքների սկզբում սովորում են զարդատառերի էսքիզներ գծել, այնուհետև քարի վրա փորագրում են դրանք: Հայկական այբուբենը բոլորիս համար ոչ միայն գրավոր խոսքի, այլև քարին շունչ տալու, ստեղծագործության ու ներշնչանքի աղբյուր է:

Կարևորելով հայկական այբուբենի և տառարվեստի կիրառումը խաչքարագործության մեջ և մասնակցելով «Հայկական տառարվեստը և դրա մշակութային դրսևորումները» հայտի պատրաստմանը՝ հավատացած ենք, որ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ում դրա գրանցումը մեծապես կնպաստի տարրի պահպանմանը և դրա հետագա մշակութային դրսևորումների բազմացմանը:

Խաչքարագործ վարպետ Ռուբեն Նալբանդյան

Հայաստան, Արմավիրի մարզ,

Արշալույս համայնք, փ. 7, տուն 1

Հեռ. +37494 30 78 90

Էլ. փոստ: xachtari@mail.ru

**“RUBEN NALBANDYAN MASTER SCHOOL OF KHACHKARS”
CULTURAL NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATION**

*To the Intergovernmental Committee for the
Safeguarding of Intangible Cultural Heritage of UNESCO*

“Ruben Nalbandyan School of Craftsmanship of Khachkars” operates in the community of Arshaluys, Armavir marz, the Republic of Armenia. At school the children and youth of the community study not only Craftsmanship of Khachkars, but also Arts of Letters, Sculpture, Carpet Weaving, Painting, Pottery.

Armenian traditional craftsmanship of khachkar is characterized with ornamental letters, which give the khachkars a design. Ornamental writing of different essence and style are used, and the pupils first of all get acquainted with drawing models of ornamental letters, after that they engrave them on the stone. For all of us, Armenian alphabet is not only a means for written speech, but also a source of life for the stone, source and inspiration and creativity.

Highlighting the use of Armenian alphabet and arts of letters in the craftsmanship of khachkars, and participating in the preparation of the nomination “Armenian Letter Art and Its Cultural Expressions”, we believe, that its inscription in UNESCO will highly promote the safeguarding of the element and the development of its future cultural expressions.

Ruben Nalbandyan
Master- Craftsman of Khachkars
SEAL

Street 7, house 1, Arshaluys Community, Armavir marz, Armenia
Tel.: +37494 30 78 90
Email: xachtari@mail.ru